

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

**ROZVOJ KOMUNIKAČNÍCH SCHOPNOSTÍ
VE SKAUTSKÉ SKUPINĚ - SVĚTLUŠEK
DEVELOPMENT OF COMMUNICATION
SKILLS IN THE SCOUT GROUP**

Bakalářská práce: O9–FP–KPP– 70

Autor:

Veronika LAMAČOVÁ

Podpis:

Adresa:

Vrchlického 640

472 01 Doksy

Vedoucí práce: MgA. Ivana Honsnejmanová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
71	11	16	1	11	8+CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce + přílohy

V Liberci dne: 26. 04. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

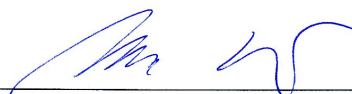
pro (kandidát): Veronika Lamačová
adresa: Vrchlického 640, Doksy 472 01
studijní obor (kombinace): Pedagogika volného času
Název BP: **Rozvoj komunikačních schopností ve skautské skupině - světlušek**
Název BP v angličtině: **Development of communication skills in the scout group**
Vedoucí práce: BcA. Ivana Honsnejmanová
Konzultant:
Termín odevzdání: květen 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 15.4.2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): LAMAČOVÁ VERONIKA

Datum: 2.12. 2009

Podpis: Lamačová

Čestné prohlášení

Název práce: Rozvoj komunikačních schopností ve skautské skupině - Světlušek
Jméno a příjmení autora: Veronika Lamačová
Osobní číslo: P07000103

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 19. 04. 2011

Veronika LAMAČOVÁ

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce MgA. Ivaně Honsnejmanové za podporu a čas, který věnovala společným konzultacím nad mou bakalářskou prací. Vedla mne správnou cestou při tvorbě mé bakalářské práce, a vždy byla ochotna mi odborně poradit.

Bez podpory mé rodiny a přátel bych svou práci jen těžko dokončila a proto i jim patří můj velký dík. Dostatek prostoru, vstřícné klidné prostředí, ale i rozptýlení a povzbuzení, které mi má rodina a přátelé byli schopni během tvorby poskytnout, pro mne mnohé znamenalo a moc mi to pomáhalo.

Veliký poděkování také patří Petrovi Ehrembergerovi, vedoucímu Skautského střediska v Doksech a všem ostatním vedoucím z tohoto střediska, kteří mi poskytli prostor, příležitost a spolupráci při realizaci programů.

Anotace

Práce se zabývá rozvojem komunikačních schopností ve skautské skupině, převážně Světlušek (dívky od 6 do 10 let). Cílem bakalářské práce bylo na základě teorie o skautské metodice a ostatních teoretických poznatků vytvořit a realizovat program pro skautskou skupinu, jehož jedním z hlavních cílů je rozvoj komunikačních schopností a spolupráce ve skupině. Program je následně zhodnocen a výsledky jsou přehledně zpracovány. Program a jeho realizace v praxi naplnila své cíle a přispěla k rozvoji komunikačních schopností u dětí, které se programu účastnily. Realizace přinesla další zajímavé poznatky o vývoji skautských programů. Práce je členěna na dvě části. Teoretická část se zabývá nutnými východisky pro vznik programu. Ve druhé, praktické části je popsána struktura programu, jeho realizace a následné vyhodnocení.

Klíčová slova:

Český skauting

Hodnocení

Komunikace

Komunikační dovednosti

Malá skupina

Skauting

Skautská výchovná metoda

Skautský program

Světový skauting

Reflexe

Summary

The thesis deals with development of communicative abilities in a Scout group, mostly Girl Scouts (girls from 6 to 10 years). The object of my bachelor thesis was to make and put into effect a programme for a Scout group on the basis of theory of scout methodology and other theoretical information. Main goals of the programme are development of communicative skills and cooperation within the group. The programme is subsequently evaluated and results are transparently processed. The programme and its realisation in practise fulfilled its goals and it also contributed to the development of communicative skills of the children who took part in the programme. The realisation brought other interesting pieces of knowledge about the advancement of scout programmes. The thesis is divided into two parts. The theoretical part dwells on the theoretical foundation for formation of the programme. In the second, practical part it is described the structure of the programme, its realisation and ensuing evaluation.

Key words:

Evaluation

Communication

Communicative skills

Czech scouting

Scouting

Scouting educational method

Scout programme

Small group

The world scouting

Reflexion

Obsah

I.ÚVOD.....	8
II.TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Komunikace a komunikační dovednosti.....	11
1.1 Komunikace v malých skupinách.....	13
1.2 Komunikace v rámci osobnostní a sociální výchovy.....	14
1.3 Komunikace jako předmět reflexe.....	15
2 Skauting a komunikace v rámci skautského hnutí.....	17
2.1 Komunikace ve skautské výchově.....	19
2.2 Komunikace ve skautském středisku.....	20
3 Skautská výchovná metoda a její využití ve skautské praxi.....	21
3.1 Skautská výchovná metoda a její prvky.....	21
3.2 Skautský slib a skautské zákony.....	25
3.3 Cíle a prostředky skautské výchovné metody.....	27
4 Metodika přípravy skautského programu.....	28
4.1 Metodické pomůcky vůdce oddílu pro přípravu programu.....	29
4.2 Základní formy organizované činnosti z hlediska metodiky... ..	30
4.3 Obecné zásady přípravy programu.....	32
5 Hodnocení akce.....	35
III.PRAKTICKÁ ČÁST.....	37
6 O programu Cestou barev duhy.....	37
6.1 Cíle	37
6.1.1 Cíle projektu.....	37
6.2 Příprava programu	38
6.2.1 Cílová skupina.....	38
6.3 Struktura programu.....	39
6.4 Popis programu.....	39
6.4.1 Popis jednotlivých aktivit.....	40
7 Realizace programu.....	52
7.1 Průběh realizace.....	52
7.2 Reflexe.....	53
8 Hodnocení realizace.....	54
8.1 Úskalí vzniklá při realizaci.....	54
8.2 Návrh řešení vzniklých úskalí programu.....	57
9 Výsledky pozorování, reflexe a malého dotazníku.....	58
9.1 Výsledky pozorování a reflexe.....	58
9.2 Výsledky malého dotazníku.....	58
10 Celkové hodnocení programu, jeho výhody a nevýhody.....	66
10.1 Hodnocení vedoucích	66
10.2 Zhodnocení výhod a nevýhod programu.....	67
IV.ZÁVĚR.....	68
Seznam použitých zdrojů.....	70
Seznam příloh.....	71

I. ÚVOD

„To nejdůležitější v komunikaci je slyšet to, co nebylo řečeno.“

P.F.Drucker

Komunikace, toto téma je nedílnou součástí každodenní lidské existence. Dorozumívání ve všech možných formách nás provází celým našim životem. Komunikujeme s osobami blízkými i vzdálenými a v neposlední řadě sami se sebou. Kvalita schopnosti komunikovat ovlivňuje rozvoj a formování lidské osobnosti. Na základě komunikace získáváme možnosti k navazování mezilidských vztahů. Kvalita komunikace se odráží v našem uplatnění ve společnosti a otevírá nám „dveře“ do společenství, ve kterém se můžeme realizovat a podílet se na samotném utváření této společnosti.

Dnešní doba je dobou velkého „boomu“ komunikace. Pohybujeme se ve světě, kde se na nás „valí“ ze všech stran různé informace, které jsme nuceni zpracovávat. Formy dorozumívání jsou rozmanité a více či méně složité. Nikdo z nás se neubrání přijímání nových informací. Schopnost a dovednost umět informace zpracovávat a dále využívat je nezbytná pro každého jedince. Kvalita schopnosti komunikace významně ovlivňuje naše uplatnění a úspěšnost na trhu práce i v mezilidských vztazích. Mezilidské vztahy si vytváříme především na základě komunikace, ať už se jedná o vztahy v rodině, s přáteli či vztahy pracovní. Komunikační schopnosti ovlivňují „velikost“ naší osobnosti. Téma komunikace jistě oslovuje všechny, kteří si uvědomují jak moc je důležité, nejen umění řeči, vyjadřování svých pocitů a názorů, ale také umění naslouchat a empaticky vnímat své okolí.

Bohužel často se v naší společnosti najdou případy, kdy komunikace je jen nevyhnutelnou nutností mezi lidmi. Povrchní komunikace je jednou z nejhorších možností komunikace v mezilidských vztazích. V rodině má tato forma komunikace nedozírné následky. Přitom umění komunikace nemusí být pro jedince, ničím složitým. Stačí jen nejen mluvit, ale především naslouchat svému okolí.

Prostředí rodiny je jistě nejdůležitější dějištěm komunikace pro každé dítě. Dorozumívání s matkou a ostatními blízkými lidmi v rodině je základem pro rozvoj schopností komunikovat. Jak už jsem zmínila, je velmi důležité, aby komunikace nebyla povrchní a pouze nevyhnutelnou nutností mezi lidmi. Povrchní komunikace je velmi často cestou k výchovným a vzdělávacím problémům dítěte.

Volnočasové organizace jsou místem, kde se utváří osobnost dítěte. Většinou dítě navštěvuje volnočasovou organizaci, kterou si samo vybralo, a proto jí navštěvuje rádo. Prostředí volnočasové organizace by mělo být pro dítě příznivé a přátelské. Neformální vzdělávání umožňuje dítěti se realizovat a rozvíjet jeho zájmy. Mimo jiné také nabízí dítěti prostor pro seznamování se s novými lidmi a pro možnost stát se členem malé skupiny se stejnými cíli a zájmy. Dítě se učí spolupráci a komunikaci s ostatními členy. Volnočasová organizace je také místem, kde se dítě učí novým dovednostem a získává i nové zkušenosti. K autoritám se kterými se zde seznámí, není vázán formální komunikací, vedoucí se zde stává oporou a rádcem. Respektuje se názor dítěte a vytváří společně s ostatními celek.

Již během studia na střední škole jsem pracovala ve volnočasových organizacích. Seznámila jsem se s mnoha zajímavými myšlenkami a metodami práce s dětmi. Podílela jsem se na vedení kroužku ekologické výchovy ve středisku Sever v Litoměřicích, kde jsem se seznámila s programy vztahujícími se k ochraně životního prostředí. Tyto programy mne velice zaujaly a snažila jsem se některé prvky z těchto zajímavých programů vnést i do skautské praxe. Ve skautské organizaci se pohybuji již více než deset let. Dva roky jsem se podílela na vedení oddílu a poslední rok jsem hlavní vedoucí oddílu světlušek a skautek. V rámci studia na vysoké škole jsem se naučila vést děti profesionálnějšíм způsobem, než tomu bylo v předešlých letech. Nechci tím říci, že dřívější způsob vedení oddílů v našem středisku byl neprofesionální, spíše jsem poznala nové směry, které mohou oživit stávající metodiku. Nová doba si žádá nové přístupy, chceme-li nabídnout zajímavé možnosti dnešním dětem, musíme

se přizpůsobit dnešním trendům a vydat se vpřed.

Myslím si, že nic nelze změnit, pokud nefunguje komunikace, a to jak mezi dospělými členy střediska, tak i mezi dětmi a dětmi a vedoucími. Je tedy nutné podporovat účastníky tohoto procesu v rozvoji komunikačních dovedností a spolupráci.

Komunikace jako taková je prostředkem všech lidských činností, vytváří vztahy mezi lidmi a formuje prostředí, ve kterém žijeme. Pokud si uvědomíme, že na komunikaci stojí naše bytí, musíme si také uvědomit, že mezilidskou komunikaci je potřeba pěstovat a podporovat, abychom žili kvalitním a plnohodnotným životem.

Právě tato myšlenka mne vedla k napsání bakalářské práce na téma: *Rozvoj komunikačních schopností ve skautské skupině světlušek*. Hlavním cílem práce je pomocí skautského programu vytvořit prostor pro spolupráci a vytváření vztahů mezi dětmi na základě práce a komunikace ve skupině. Při vzniku programu se stále nabízeli další možnosti jeho využití v životě oddílu. Například před skautskými závody by se mnohé aktivity zařazené do programu daly využít jako příprava. Během programu musí děti spolupracovat na splnění úkolů a zároveň společně absolvují zábavné hry a aktivity. V průběhu cesty mají děti prostor pro nezávaznou komunikaci. Součástí práce byla realizace, ale také pozorování chování a přístupu jednotlivců i celých skupin k celkovému pojetí programu i jednotlivým aktivitám. Spokojenost se skupinovou prací a celkovou spoluprací a komunikací ve skupině z pohledu samotných účastníků, zmonitoroval malý dotazník, který účastníci vyplňovali po skončení programu. Všechny tyto metody vedly k získání co nejvíce informací, na základě kterých lze provést celkové zhodnocení programu, vymezit jeho pozitiva a negativa a tyto poznatky využít při přípravě a realizaci dalšího obdobného skautského programu.

II. TEORETICKÁ ČÁST

„Komunikace představuje moc. Kdo se naučí ji efektivně využívat, může změnit svůj pohled na svět i pohled, kterým svět pohlíží na něj.“

Anthony Robbins

V této části si přiblížíme teoretický rámec, který byl východiskem pro praktickou část bakalářské práce. Na základě teoretických znalostí vznikl vlastní program pro rozvoj komunikačních schopností ve skautské skupině.

1 Komunikace a komunikační dovednosti

Nejprve je důležité vymezit pojmy jako je komunikace, komunikační dovednosti a jejich význam pro rozvoj osobnosti člověka. Také se zaměříme na komunikační dovednosti z hlediska skautské skupiny a shrneme pojetí komunikace ve vzdělávacím oboru Osobnostní a sociální výchova.

Komunikace je jedním z nejzákladnějších jevů mezilidské interakce. Komunikace v nejjednodušší podobě je definována jako „sdělování a přijímání informací“¹.

V psychologickém slovníku je pojem komunikace definován jako „dorozumívání, sdělování, přičemž není specificky lidským jevem, existuje i u živočichů. V psychologii je to především přenos myšlenek, emocí, postojů a jednání od jedné osoby ke druhé“².

Komunikaci rozdělujeme na verbální a neverbální dorozumívání. Verbální komunikace probíhá pomocí slov a to jak mluvenou tak písemnou formou. Mluvená forma komunikace je nejčastější a zároveň nejsrozumitelnější formou verbální komunikace.

1 Valenta, J., Učíme (se) komunikovat, 2010, str. 17

2 Hartl, P., Psychologický slovník, 1994, str. 89

Komunikace neverbální je komunikace beze slov. Podle J. A. DeVita³ tělo komunikuje jak prostřednictvím pohybů a gest, tak svým celkovým vzhledem. Můžeme tedy říci, že neverbálně komunikujeme jak, postojem těla, mimikou, podáním ruky, tak i zvoleným oděvem či účesem.

Komunikace jako taková je velmi široké téma a lze na komunikaci a její význam nahlížet z mnoha možných úhlů. Naše znalosti a dovednosti týkající se komunikace jsou ze všech nejdůležitější a nejužitečnější. Dobrá schopnost komunikace je nejdůležitějším aktivem jak pro osobní, tak i společenský život. Na základě komunikace poznáváme druhé i sami sebe a poskytujeme jim možnost poznávat nás.

Proto je komunikace nedílnou součástí našeho života již od narození. V raném dětství jsme formováni dorozumíváním se s matkou a osobami v našem nejbližším okolí. Vnímáme jejich přítomnost, dotyky, hlas a spojujeme si tyto jevy s určitými událostmi. Sledujeme komunikaci kolem nás a snažíme se ji napodobovat. Komunikujeme s nějakým záměrem, vede nás k tomu nějaká motivace. Když mluvíme nebo píšeme, snažíme se předat své myšlenky někomu dalšímu, snažíme se dosáhnout nějakého cíle. J. A. DeVito vymezuje jako hlavní, tyto cíle: učit se, spojovat, pomáhat, ovlivňovat a hrát si.

Komunikace je závislá též na komunikačních dovednostech komunikujících. Komunikačními dovednostmi rozumíme kvalitu a formu vyjadřování, rozsah slovní zásoby, ale také schopnost naslouchání a dotazování. Diskutovat o určitém tématu, pokládat vhodné otázky a umět se vcítit do dané konverzace.

Ivo Plaňava⁴ poukazuje na názor, že komunikačním dovednostem se lze naučit do té míry, do jaké člověk chce a ví jak. Každý z nás má určité genetické předpoklady ke komunikaci. Tyto samotné předpoklady ale nejsou zárukou kvalitní komunikace, pokud se nenaučíme verbálně i neverbálně přijímat a vysílat informace, díky včasným a přiměřeným podnětům ze sociálního prostředí.

3 DeVito, J. A., Základy mezilidské komunikace, 1999, str. 125

4 Plaňava, I., Průvodce mezilidskou komunikací, 2005, str. 77

Nejprve rozvíjíme své komunikační dovednosti v rodinném kruhu a poté je realizujeme v interakcích s ostatními lidmi. Tyto dovednosti můžeme buď rozvíjet a formovat nebo naopak zhoršovat či deformovat. Při komunikaci hrají velkou roli i dosud získané zkušenosti, které nás ovlivňují. E. Hoffová (2001) doporučuje rozlišovat mezi kompetencí lingvistickou (jazykovou) a komunikativní. Jazykovou kompetencí rozumíme schopnost správně utvářet věty a rozumět jim. Komunikativní kompetence je schopnost používat tyto věty v sociální interakci.

1.1 Komunikace v malých skupinách

J. A. Devito⁵ zdůrazňuje že, během našeho života jsme součástí mnoha skupin. Pro člověka je nejdůležitější skupinou rodina, patříme do ní a jsme její součástí. Dále můžeme být členy sportovního týmu, třídy, klubu, organizace, pracovního týmu, kolektivu kamarádů, spolků atd. Proto je jasné, že nejdůležitější část naší komunikace se odehrává v těchto malých skupinách. Malá skupina je relativně malý počet jednotlivců, kteří sdílejí společný cíl a dodržují podobná či stejná pravidla. Je to parta jednotlivců v takovém počtu, aby všichni mohli komunikovat. Takovou skupinou je i skautský oddíl či družina.

„Skupina je nejlépe definována jako dynamický celek založený spíše na závislosti uvnitř skupiny než na podobnosti“

Kurt Lewin

K založení skupiny musí její členové sdílet společný cíl. Neznamená to, že všichni členové musejí mít přesně týž cíl, ale v důvodu interakce musí existovat nějaká podobnost. Skupiny fungují podle určitých pravidel. Tato pravidla mohou být extrémně striktní, v jiné skupině mohou být nastavená mnohem volněji. Členové skupiny jsou s těmito pravidly ztotožnění a dodržují je.

5 DeVito, J. A., Základy mezilidské komunikace, 1999, str. 239

1.2 Komunikace v rámci osobnostní a sociální výchovy

Osobnostní a sociální výchova (dále OSV) je jedním z průřezových témat Rámcově vzdělávacího programu (dále RVP).

„Průřezová témata reprezentují v RVP okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.“⁶

Témata osobnostního rozvoje obsažené v RVP jsou jistě velmi efektivně rozdělena, přesto Josef Valenta říká, že *„komunikace je de facto prostředkem práce se všemi ostatními tématy (ať již komunikace se sebou samým např. při sebepoznávání nebo komunikace s druhými při tvorbě mezilidských vztahů ...).“⁷*

Nabídka témat obsažených v RVP pro okruh týkající se komunikace je dostatečně obsáhlá. Každá vzdělávací organizace si může sama rozhodnout, jakým způsobem začlenit téma do svého školního vzdělávacího programu.

Josef Valenta⁸ ve své publikaci uvádí konkrétní témata RVP věnována komunikaci. Jsou to tyto témata:

- *Řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků*
- *Cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání, dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování)*
- *Specifické komunikační dovednosti (monologické formy – vstup do tématu „rétorika“)*

6 VÚP Praha, Rámcově vzdělávací program, 2005, str. 82

7 Valenta, J., Osobnostní a sociální výchova, 2006, str. 32-33

8 Valenta, J., Osobnostní a sociální výchova, 2006, str. 30-31

- *Dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů)*
- *Komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.)*
- *Efektivní strategie: asertivní komunikace, dovednosti komunikační o brany proti agresi a manipulaci, otevřená a pozitivní komunikace*
- *Pravda, lež a předstírání v komunikaci*

Možností jak naplnit cíle průřezového tématu osobnostního a sociálního rozvoje je mnoho.

1.3 Komunikace jako předmět reflexe

Komunikace je důležitým tématem pro život. A to jak pro běžný život v rodině, ve škole tak i ve volnočasových organizacích. Většina dění v těchto institucích se tak či onak opírá o komunikaci a je na ní založena. Tuto komunikaci můžeme nazvat „průběžnou“.

Jestliže je život ve volnočasových organizacích založena na komunikaci, pak se zde odehrává řada komunikačních situací v nichž lidé komunikují a jednají.

Tyto komunikační situace pro nás mohou být bohatým „materiálem“ k učení se „komunikovat“ a „o komunikaci“.

Josef Valenta⁹, v *Metodice komunikace v rámci osobnostní a sociální výchovy*, vyvrací mýtus, který praví: „Kdykoliv žáci nebo žáci a učitel v hodině komunikují, učí se žáci komunikovat ...“

Pravdou je, že tento výrok platí jen v některých situacích. Josef Valenta¹⁰ uvádí tyto příklady:

- *Některé komunikační situace jsou založeny ryze na užití běžných a již osvojených komunikačních dovedností (žák se neučí nic nového)*

⁹ Valenta, J., Učíme (se) komunikovat, 2010, str. 20

¹⁰ Valenta, J., Učíme (se) komunikovat, 2010, str. 21

- *Některé situace pak dokonce učí komunikovat „špatně“ - tedy vytvářejí nebo zpevňují dovednosti, které komunikaci a vztahy mezi lidmi spíše komplikují (např. agresivní prosazování se ...)*

Ze dvou výše uvedených příkladů, je patrné, že pokud chceme chápat komunikační situace jako situace nabízející příležitost k učení se komunikaci, je potřeba následné reflektování těchto situací. „S využitím běžné komunikace pro učení se komunikaci, by se tedy měla pojit REFLEXE.“¹¹

Reflexe v podobě analýzy komunikačního jednání v situaci obvykle za těmito účely:¹²

- připomenutí toho co se v situaci dělo
- vzájemné informování účastníků situace o tom, jak konkrétní jednání toho či onoho člověka působí na druhé lidi (podání tzv. zpětné vazby)
- zobecnění toho, co je v komunikačních situacích tohoto typu rizikové a co může být obvykle vhodné – varianty komunikačního chování;
- podnět pro případnou změnu chování účastníků situace, nebo dokonce
 - nácvik této změny
 - dořešení vzniklé situace, pokud byla např. konfliktní povahy a dořešení je žádoucí
- jak z hlediska udržení dobrých vztahů mezi účastníky situace
- tak z hlediska učení se komunikačním dovednostem

11 Valenta, J., Učíme (se) komunikovat, 2010, str. 21

12 Valenta, J., Učíme (se) komunikovat, 2010, str. 22

Reflexi vedeme formou, které je založena na tom, že:

- mluví všichni účastníci situace
- vedoucí je podněcuje otázkami a naopak šetří poučováním, jednoznačným hodnocením atd.
- vedoucí vede účastníky situace k úvahám o optimálních variantách komunikace v dané situaci
- doporučuje vhodné postupy
- prakticky tyto postupy trénuje (Valenta)

Josef Valenta se zaměřuje na školní život, přesto lze jeho poznatky aplikovat i pro „život“ ve volnočasových organizacích.

2 Skauting a komunikace v rámci skautského hnutí

Ráda bych začala tím, co je to vlastně Skauting. Velká část této bakalářské práce je právě o této organizaci a její činnosti.

Skauting je mezinárodní hnutí, jehož cílem je výchova a sebevýchova lidí všech věkových kategoriích. Předním smyslem skautingu je soužití s přírodou, její poznávání a ochrana. Skauting je také životní styl člověka, který se skautským slibem zavázal plnit povinnosti k Bohu, sobě samému i ostatním lidem. Je nutné zmínit, že jedním ze základních zdrojů skautingu je západní křesťanská myšlenková a hodnotová tradice. Ačkoliv se skauting definuje jako konfesně nezávislé hnutí, přece nelze popřít, že veškerá jeho hodnotová a myšlenková výbava je v jádru křesťanská: hodnoty jako uznání lidské svobody a důstojnosti, vědomí povinnosti k přísežnému mravnímu řádu, individuální odpovědnost, snaha o nezištnou pomoc druhým - to vše patří k jádru toho, co tato tradice světu přináší.¹³

¹³ <http://www.skaut.org.cz> [online]. 2010 [cit. 2011-01-16]. Co je skauting?. Dostupné z WWW: <<http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b>>

Zdrojem druhým, který je ovšem od prvního neoddělitelný, je klasické tradiční pojetí výchovy (včetně mravní a sociální výchovy) jako *rozvoje přirozených schopností* člověka, jako uskutečnění a naplnění přirozených tendencí lidské přirozenosti.¹⁴

Světový skauting

Skautské hnutí vzniklo v roce 1907 v Anglii. Jeho zakladatelem byl britský generál Robert Baden-Powell, který na základě svých zkušeností s vojenskou výchovou, vedl chlapce k disciplíně, působením pobytu v přírodě zvyšoval jejich zdatnost a formoval jejich dobré charakterové vlastnosti.

Skauting byl tehdy pouze pro chlapce, teprve v roce 1909 vznikl první oddíl dívek. Hnutí se postupně rozšířilo do dalších států. Významným představitelem tohoto hnutí ve spojených státech byl Ernest Thompson Seton. Založil již v roce 1902 hnutí Woodcraft indians, hnutí naplněné romantikou amerických Indiánů, s vypracovanou symbolikou, rituály a výchovným a sebevýchovným programem v duchu lesní moudrosti.¹⁵

V roce 1973 vznikl název Světová organizace skautského hnutí, zkráceně WOSM (World Organization of the Scout Movement). Rok 1928 se stal stěžejním pro dívčí část skauting, byla založena Světová asociace skautek WAGGGS (World Association of Girl Guides and Girl Scouts). Zatímco chlapecké oddíly existovaly již od roku 1907 pouze jejich společný název se ustálil v roce 1973. Světová asociace skautek odstartovala i vznik prvních výlučně dívčích oddílů.

¹⁴ [Http://www.skaut.org.cz](http://www.skaut.org.cz) [online]. 2010 [cit. 2011-01-16]. Co je skauting?. Dostupné z WWW: <<http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b>>

¹⁵ [Http://www.skaut.org.cz](http://www.skaut.org.cz) [online]. 2010 [cit. 2011-01-16]. Historie světového skautingu. Dostupné z WWW: <<http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b>>

Český skauting

Zakladatelem českého skautingu, byl Antonín Benjamin Svojsík. A. B. Svojsík se seznámil s myšlenkami skautského hnutí na studijní cestě v Anglii v roce 1911. V roce 1914 byl založen spolek Junák – Český skaut. O rok později, tedy v roce 1915, je ustanoven odbor pro dívčí výchovu v Junáku – Českém skautu. Po vzniku Československé republiky začala zlatá éra českého skautingu. V roce 1919 se několik samostatných skautských organizací včetně Junáka spojilo do Svazu Junáků-skautů RČS. V roce 1922 se stal tento svaz jedním ze zakládajících členů světového skautského ústředí (později WOSM). Dívky byly přijaty do mezinárodní organizace WAGGGS v roce 1928. V roce 1914 za nepříznivých politických podmínek byl Svaz Junáků-skautů přejmenován na Junáka a v roce 1940 byl Junák zrušen. K obnově činnosti došlo až roku 1945. Junák byl poté ještě dvakrát zrušen a to v letech 1950 - 1968 a v letech 1970 – 1989. Po rozdělení Československé republiky bylo nutné opětovně požádat o přijetí do mezinárodních organizací WOSM a WAGGGS. K čemuž došlo až v roce 1996.¹⁶

2.1 Komunikace ve skautské výchově

Skautská výchova se začíná rozvíjet již v předškolním věku. Do skautingu vstupují i předškoláci (5 – 7 let), kteří spolupracují v rámci skupiny i se staršími členy. Skauting je založen na týmové spolupráci všech jedinců. Skautská výchova tedy probíhá ve skupinách. Těmito skupinami jsou družiny, které mají 6 – 11 členů. Tyto družiny vedou „rádci“. Rádcem se stávají členové družiny, kteří si postupně uvědomují a přijímají svou odpovědnost za skupinu, ale i sami za sebe, což je jeden z nejdůležitějších prvků skautské výchovy. V družině se učí navzájem spolupracovat, řešit problémy, vytvářet program a komunikovat.

¹⁶ [Http://www.skaut.org.cz](http://www.skaut.org.cz) [online]. 2010 [cit. 2011-01-16]. Historie českého skautingu. Dostupné z WWW: <<http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b>>

2.2 Komunikace ve skautském středisku

Ve skautské organizaci jsou vymezené role členů, rozdělení a pojmenování jednotlivých skupin je jasným uspořádáním skautského střediska. Mezi těmito skupinami probíhá vzájemná komunikace. Na základě této komunikace středisko funguje.

Nejvýše postaveným (v rámci funkce) je vedoucí střediska. Středisko je rozděleno na oddíly, které vedou vedoucí oddílu. Tyto oddíly se dále dělí na malé skupiny. Těmito skupinami jsou již výše zmíněné družiny v čele s rádcem. Všechny tyto skupiny tvoří celek. Mezi všemi členy probíhá sociální interakce.

Pro přehled si uvedeme rozdělení a pojmenování oddílů:

- Světlušky a žabičky – dívky od 6 do 11 let
- Vlčata – chlapci od 6 do 11 let
- Skautky a skauti – dívky a chlapci od 12 do 15 let
- Roveři a rangers – chlapci a dívky od 15 do 21 let
- Old skauti – členové od 21 let

Každá družina má svůj název, který si členové sami vybírají, nejčastěji jsou to názvy zvířat či rostlin, světlušky a vlčata se dělí na tzv. šestky, pojmenované podle barev.

Oddíly se většinou scházejí jednou týdně při oddílových schůzkách. Pořádají víkendové akce, výpravy a výlety. Program oddílu připravuje vedoucí oddílu společně s rádcí. V rámci příprav programu se vedoucí a rádcí scházejí i mimo pravidelné schůzky.

Středisková rada, při které se schází všichni vedoucí oddílů, rádcí družin a vedoucí střediska, se koná jednou měsíčně. Je-li potřeba, může vedoucí střediska svolat radu i mimořádně. Z každého jednání střediskové rady je vyhotoven zápis. V této zprávě je zaznamenáno vše, co se na radě prodiskutovalo.

Přestože skautská organizace není organizací školní, je nutné si uvědomit, že děti, které středisko navštěvují, jsou žáky základních škol. Skautská výchova tedy částečně navazuje, i když nepřímo na školní výchovu prohlubuje dovednosti a znalosti v různých oblastech vzdělávání, především poznávání přírody, manuální zručnost, komunikaci prostřednictvím nových forem (šifry, morseova abeceda, signalizace...).

3 Skautská výchovná metoda a její využití ve skautské praxi

Ve druhé kapitole této bakalářské práce si přiblížíme skautskou výchovnou metodu a její využití ve skautské praxi.

3.1 Skautská výchovná metoda a její prvky

„Skautská výchovná metoda je systém vzájemně provázaných prvků, který používáme při své činnosti. Systém, který pomocí výchovy i sebevýchovy vede k upevňování charakteru, vytváření hodnotového žebříčku a k rozvoji dovedností a znalostí. Vzhledem k historickému vývoji skautingu v našich zemích mohou být někomu prvky skautské metody známy i z jiných neskautských organizací, ale většinou pouze jako kusy vytržené z celku bez hlubšího pochopení. Skautská metoda funguje jako celek. Její jednotlivé složky by měly být v určitém časovém úseku přítomny v každém skautském oddíle.“¹⁷

Skautská metoda nabízí velké množství možností jak jednotlivé složky zapojit do programů oddílů. Je čistě na vedoucích oddílů jakým způsobem a jakou formou prvky výchovné metody do programu zanesou. Důležité je, aby vedoucí směřoval k naplnění cílů a skautských ideálů.

Přesto existuje určitá časová hierarchie, kdy je vhodné jednotlivé složky do programu zařadit.

¹⁷TDC Praha, Metodika, 2001, str. 8

Je nutné postupovat od základních prvků:

Skautský slib a zákon jako vyjádření životního stylu a hodnotového systému

- *pochvaly → vytváření hodnotového systému*
- *individuální morálka → její tvorba*
 - *vědomí práva a povinností*
 - *špatné stránky*
 - *příklad vedoucích*
 - *sebezdokonalování*
 - *aktivní přístup k životu*
 - *možnost volby*

Učení se prostřednictvím praktických činností a her

- *stavba tábora - udělat si vše od začátku do konce*
- *dětská klubovna*
- *zapojení dětí do možných činností + zpětná vazba (dobrý výběr aktivit)*
- *metoda pokus/omyl*

Týmová práce v malých skupinách (obvykle družinách) rozvíjející spolupráci, vůdčí schopnosti a odpovědnost za druhé

- *družina*
- *hry ve skupinkách*
- *řešení problémů*
- *učení se ze zkušeností*

Zájem a spoluúčast každého mladého člověka na jeho osobním rozvoji

2 pohledy:

- *vůdce - průvodce světem skautů („odborky“, slib, modrý život, vedení k samostatnosti, kvalifikace atd.)*
- *vůdce a prázdná krabička (nalévání vědomostí do dítěte)*

Tento pohled je velmi nešťastný způsob a ve skautské výchovné metodě nevhodný, přesto se v některých oddílech k tomuto způsobu vedení uchylu. Je proto důležité za pomoci různých metodických návodů (stezka, časopis Skautský svět, metodické brožury, ...) působit na vůdce a změnit jejich pohled na práci s dětmi.

Symbolický rámec nabízející pro určitou věkovou skupinu výchovnou motivaci a inspiraci

- *symbolický rámec Junáka: kroj, hymna, vlajky, slavnosti, obřady apod.*
- *ostatní: etapové hry, příběhy, převleky, scénky apod.*
- *aktuální náměty (film, příběh)*

Pobyt a činnost v přírodě, její poznávání a ochrana

- *hry v přírodě*
- *tábory*
- *sbírání odpadků, různé brigády (důležité říci dítěti proč to děláme)*
- *výpravy*
- *pozorování*
- *rukodělky*
- *ekohry*

Podpora mladých lidí dospělými a vzájemná spolupráce

- *formální: hierarchie, kurzy, kvalifikace*

Velmi důležitým prvkem pro skautskou výchovnou metodu je kvalifikace vůdců. Je několik stupňů kvalifikace. Rádci družin jezdí na tzv. „Rádcáky“, což jsou kurzy právě pro rádce. Na těchto kurzech se sjíždí rádci z různých středisek a vyměňují si zkušenosti ze svých družinek. Absolvují i různé přednášky a seznamují se s novými programy a metodikou. Z těchto kurzů se neskládají žádné zkoušky

Od 15ti let mohou členové střediska Roveři a Rangers skládat Čekatelské zkoušky. Na tyto zkoušky je nutné se připravit v mnoha okruzích (psychologie, pedagogika, skautská historie, skautská metodika, zdravotěda, ...). Nakonec se skládá zkouška, a pokud ji účastníci splní, dostávají odznak čekatelské zkoušky, který si připevní na skautský kroj. Zvýšily si tak kvalifikaci pro práci s dětmi.

Od 18ti let mohou členové, kteří složili čekatelskou zkoušku, skládat vůdcovskou zkoušku. Vůdcovská zkouška je nejvyšší kvalifikací pro vůdce. Vůdce, který složí vůdcovskou zkoušku, získá kvalifikaci pro vedení oddílu, tak i vedoucího tábora a může se stát i vedoucím střediska.

- *neformální: v rámci družiny (nováčci), vzor, společné aktivity*
- *družinový systém*

Služba společnosti

- *sbírkové projekty*
- *výchova skautů*
- *nabídka pro děti ("volný čas")*
- *aktivní účast*

Postupné stimulující programy

*(NE: na jedné schůzce se naučíme tři uzly, na další zase tři atd.;
ANO: na jedné schůzce se naučíme tři uzly, na další schůzce vyzkoušíme
jejich použití, potom vyzkoušíme prakticky atd.)*

- *stezka*
- *odborky*
- *stupně*
- *vlče → skaut → rover*
- *celotáborové + etapové hry - závisí na cíli*
- *roverské dlouhodobé projekty¹⁸*

3.2 Skautský slib a skautské zákony

Myslím si, že pro pochopení hlavních prvků skautské výchovné metody je třeba uvést skautský slib a zákony.

Ve stanovách Junáka¹⁹ se píše, že skautské hnutí je založeno na třech základních principech:

- *povinnost k Bohu, chápána jako povinnost hledat v životě vyšší hodnoty než materiální;*
- *povinnost vůči ostatním, chápána jako věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír, o vzájemné pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami; je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě;*
- *povinnost vůči sobě, chápána jako odpovědnost za rozvoj sebe sama*

¹⁸ TDC Praha, Metodika, 2001, str. 8

¹⁹ VSJ Vsetín, Stanovy – Junáka svazu skautů a skautek ČR, 2001, str. 2

Skautský slib zní:

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

- sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době,*
- plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské,*
- duší i tělem být připraven pomáhat vlasti a bližním,“*

Věřící skaut může zakončit slib dodatkem: „K tomu mi pomáhej Bůh.“

Skautský zákon zní:

1. Skaut je pravdomluvný
2. Skaut je věrný a oddaný
3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným
4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta
5. Skaut je zdvořilý
6. Skaut ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských
7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců
8. Skaut je veselý mysli
9. Skaut je hospodárný
10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích

Zákony pro světlušky jsou uzpůsobeny věku dívek. Zákon světlušek má jen pět bodů, přesto obsahují všechny tři základní principy skautského hnutí.

Zákon světlušek zní:

1. Světluška vždy mluví pravdu
2. Světluška je poslušná
3. Světluška pomáhá jiným
4. Světluška je statečná a veselá
5. Světluška je čistotná

Slib světlušek se také liší svou délkou.

Slib světlušek zní:

„Slibuji, že se budu snažit hledat Pravdu a Lásku, být prospěšná své vlasti a zachovávat zákon světlušek. K tomu mi dopomáhej Bůh!“

3.3 Cíle a prostředky skautské výchovné metody

Cíle uvedené ve Stanovách Junáka jsou pro konkrétní výchovnou činnost příliš obecné a proto je třeba je konkretizovat. Pro názornost si uvedeme několik konkrétnějších cílů a metod vedoucích k jejich naplnění, uvedených ve skriptech o Skautské metodice.

1. **Cíl:** pokusit se docílit toho, aby nám svěřené děti přijaly za své hodnoty vyjadřované skautskými zákony a slibem a aby podle nich chtěly žít. **Prostředek:** důkladná a pravidelná, přímá i nenápadná, teoretická i praktická práce se skautskými zákony a slibem
2. **Cíl:** tělesná zdatnost. **Prostředek:** častý pohyb, sportovní hry, soutěže, pochody, pravidelné cvičení...

3. **Cíl:** vztah k vlasti. **Prostředek:** seznamování s historickými událostmi, návštěva historických míst, beseda s pamětníky, četba...

4. **Cíl:** vztah k přírodě její ochrana. **Prostředek:** častý pobyt v přírodě, pozorování, naslouchání, stopování zvěře, zkoumání čistoty potoka, ekobrigády...

5. **Cíl:** sebeovládání, sebezpřekonání. **Prostředek:** zkoušky mlčení, hladu, osamělosti, schopnosti se na čas něčeho vzdát (pohodlí, sladkosti, televize...)

Tak bychom mohli uvádět řadu dalších dílčích cílů skautské výchovy (pořádnost, dochvilnost, úcta k starším atd.)

Citovaný přehled je jasným dokladem toho, že cílů a prostředků směřujících k jejich naplnění je nepřehledné množství. Při naplňování cílů je však nutné mít na vědomí že pro dobrou výchovnou práci musíme plánovat, tedy vybírat do určitého časového horizontu a dávat pozor na záměnu cíle a prostředku.²⁰

4 Metodika přípravy skautského programu

U každé organizované činnosti je důležitý tzv. hlavní hybatel. Na družinové schůzce je to většinou rádce a na oddílové schůzce je to vedoucí oddílu či jeho zástupce. V případě, že družinová schůzka je zároveň i oddílovou schůzkou (v menších střediscích) může být hlavním hybatelem i rádce. Tento hlavní hybatel je organizátorem akce: promýšlí si předem jaké aktivity zařadí do programu, jaké pomůcky budou potřeba a časovou náročnost programu. Zároveň také zadá úkoly ostatním, kteří se do přípravy zapojí. Program by měl připravovat s předstihem a zpracovat jej písemně – heslovitě.

20 TDC Praha, Metodika, 2001, str. 8-9

4.1 Metodické pomůcky vůdce oddílu pro přípravu programu

1. Vůdcovský zápisník

Do zápisníku si vůdce zaznamenává postřehy ze schůzek. V každém vůdcovském deníku je prostor věnovaný každému členu oddílu. Poznamenáváme si sem postřehy o projevech chování, dovednostech a možnostech dítěte. Nahlédnutím do těchto poznámek nám umožňuje vidět dítě v širších souvislostech a pomohou nám při sestavování plánu činností.

Odhalujeme úspěchy a neúspěchy dětí a na základě toho se snažíme program uzpůsobit tak, aby děti měly šanci uspět a pracovat na svých nedostatecích. Můžeme vyhodnotit aktivity, ve kterých je jedinec silnější a z motivačních důvodů je zařadit, aby mělo i dítě které má problémy s úspěchem v některých činnostech, šanci uspět v jiných lépe. Za pomoci různých činností lze pracovat i na konfrontaci dětí s jejich negativními vlastnostmi a vést je k uvědomění a nápravě.

Při pravidelném vedení vůdcovského zápisníku pracujeme systematicky s metodou poznávání druhých – pozorování. Takové pozorování musí být nenápadné a řádky v zápisníku jsou jen pro oči vůdce.

Při systematickém a důkladném pozorování nelze obsáhnout celý oddíl najednou. V určitém časovém rozmezí se zaměříme na jednotlivce nebo na dvojici.

2. Zápisník her

Hra je jedním ze základních výchovných prostředků a proto by neměla být samoučelná. Zápisník her je velmi užitečnou metodickou pomůckou. Zápisník nám může sloužit jako „zásobárna“ her, ale také si do něj zapisuje postřehy z her, jejich úspěchy, nedostatky a směřování k vytyčenému cíli.

Hry v zápisníku lze rozdělit podle několika kritérií: množství hráčů, prostředí (les, louka, klubovna ...) a podle zaměření her (pohybové hry, hry na rozvoj komunikace, cvičící paměť, rozvoj motorických dovedností, logického myšlení ...)

3. Skautská literatura

Přehled o tom, kam se obrátit v případě že si nevíme rady, je dalším podstatným bodem při přípravě programu. Je dobré vědět kde čerpat nové hry, inspiraci, vysvětlení zákona či informace o různých akcích.

Pomohou nám k tomu tyto prameny: Encyklopedie her, jednotlivé svazky edice Skautské prameny, Základy junáctví, Skautskou stezkou atd. Skautské časopisy jsou skvělým průvodcem a rádcem pro skautské vůdce, ale také je lze zařadit do programu. Vychází pro každou věkovou skupinu (světlušky – časopis Světýlko, skautky – časopis Skaut, Roveři a Rangers – časopis Roverský kmen a pro vůdce časopis Skautský svět).²¹

4.2 Základní formy organizované činnosti z hlediska metodiky

Ve skriptech skautské metodiky se o formách organizované činnosti píše: *„Jedná se o jednotlivé formy společných aktivit ve vztahu k jejich účelu. Družinová schůzka je z hlediska metodiky prostředkem k tomu, abychom určitou skupinu dětí vedli pravidlům spoluzití, umožnili vytváření úzkých přátelských vazeb, poskytlí prostor pro realizaci rádců i ostatních a pozvolna prostřednictvím výcviku rádců zasévat skautské hodnoty atd.“*²²

21 TDC Praha, Metodika, 2001, str. 12-13

22 TDC Praha, Metodika, 2001, str. 14

Vše, co z hlediska vůdce oddílu činíme, bychom měli poměřovat pravidlem **CO, PROČ, JAK, KDY**.

CO: nám ukáže cíl (např. Alibi)

PROČ: se nás ptá; z jakého důvodu jsme se rozhodli zařadit tuto hru (chceme rozvíjet komunikační dovednosti ve skupině, ověřit umění pokládat správné otázky, pozornost, naslouchání druhým a obhájení svého tvrzení)

JAK: zkoumá způsob provedení našeho záměru a zařazení do programu vzhledem k ostatním činnostem

KDY: časové zařazení a uspořádání záměru – plánování

Typy aktivit ve skautské metodice

a) **Oddílová rada:** řídí činnost oddílu z hlediska CO, PROČ, JAK, KDY. Učí rádce, jak pracovat s družinami, připravuje program, plánuje, řeší organizační i výchovné záležitosti.

b) **Družinová schůzka:** spolupráce převážně v rovině jednotlivců, princip přenesené odpovědnosti, rádce po přípravě na oddílové radě a domácí přípravě předstupuje před družinu, učí se a roste tým, že učí a vede. Jednotliví členové družiny mají lepší příležitost pro vytvoření blízkých kamarádských vztahů, větší prostor pro seberealizaci

a samostatnost, než by měli v rámci oddílu, ve kterém by nefungoval družinový systém.

Družina je založena na přirozené potřebě dětí se sdružovat do part a společně zažívat různá dobrodružství. Každý její člen by měl mít své místo, svou úlohu, byť drobnou a přispívat tak ke společnému dílu.

c) **Družinová vycházka, výprava:** teoretické či praktické poznatky a dovednosti získané na družinovce si můžeme vyzkoušet v terénu (orientace, stopování atd.). Náročnější na odpovědnost a samostatnost rádců, stmelení členstva.

d) **Oddílová schůzka:** spolupráce a soutěžení v rovině jednotlivců i družin, pro vůdce cenný zdroj informací o úspěšnosti práce rádce, stavu družiny atd. Motivace pro rádce i družiny - vědí, že se na oddílovce ukáže, jak kdo pracoval, prostor pro organizační záležitosti.

e) **Oddílová výprava:** metodický význam podobný oddílovce, prostor pro sblížení členů různých družin

f) **Stálý tábor:** nejlépe oddílový, vyvrcholení celoroční činnosti, prověření schopností členstva přežít delší pobyt v přírodě a postarat se o sebe, co nejvíc samostatnosti - stavba tábora, vaření, nákupy, zvládání obtížných situací... Snaha ukázat dětem jiný životní styl - materiálně nenáročný, ale pestrý (více být než mít).

g) **Putovní tábor:** zvýšení fyzické odolnosti, seznámení s cizími kraji, vztah ke krajině, ekologická vnímavost.

h) **Ostatní** - akce ekologické - vztah k životnímu prostředí

- akce sociálně prospěšné, humanitární - sociální vnímavost

- sportovní - tělesná zdatnost, kulturní²³

4.3 Obecné zásady přípravy programu

Vytvoření programu není záležitost dvou hodin před schůzkou. Vedoucí, rádce či zástupci si připravují programový plán, který je dlouhodobý. Vytvoření ročního plánu činností je podmíněno analýzou stavu oddílu. Podrobnější je plán činností měsíční. Snadněji zařazujeme hry a činnosti na týdenní schůzky, když víme jaký je měsíční plán.

Každá schůzka by měla mít hlavní téma. Ten kdo si schůzku připravuje, musí vědět, jaké činnosti použije, jaká bude jejich náročnost (časová, psychická, fyzický), jaké pomůcky budou potřeba a jaké úkoly zadá ostatním. V neposlední řadě je nutné stanovit si cíle, ke kterým budou aktivity směřovat.

²³ TDC Praha, Metodika, 2001, str. 15-16

Program družinové schůzky

Ve skriptech skautské metodiky²⁴ je pro rádce vytvořena zjednodušená kostra schůzky, na které jsou ukázány základní pravidla sestavení programu „**družinovek**“:

a) schůzka klasická (výcviková, vícetématická)

- *schůzka začíná „rituálem.“- pokřikem, nástupem atd.*

(sdělení - teď začínáme, stmeluje, vytváří atmosféru)

- *organizační záležitosti (nejbližší akce apod.)*
- *pohybová hra - rozproudí krev, děti se vybouří*
- *hlavní téma (všichni jsou čerství, relativně pozorní a schopní přijímat nové informace)*
- *hra (bylo-li hlavní téma u stolu, mohla by být hra pohybová a naopak)*
- *druhé téma (např. formou soutěže si zopakujeme, procvičíme to, co jsme se naučili minule)*
- *řádivá hra závěrem - odcházet s dobrou náladou - těším se na příště*
- *zopakování aktualit a věcí na příště*
- *- zakončení rituálem, zhodnocením*

b) schůzka speciální (zpravidla monotématická)

Tato schůzka se řídí stejnou osnovou jako schůzka klasická. Průběh je zvláštní tím, že celá schůzka je zarámovaná jedním tématem.

(např. plavba lodí, cesta do historie, ...)

²⁴TDC Praha, Metodika, 2001, str. 16

Program oddílové schůzky

Mezi hlavní poslání oddílovky, řadíme:

- *zjištění a porovnání úrovně jednotlivých družin, jejich stmelenosti, úspěšnosti práce rádců, míru zvládnutí zadaných úkolů*
- *kontakt mezi jednotlivci z různých družin*
- *kontakt mezi družinami jako celky*
- *prostor pro řešení organizačních záležitostí*

Zatímco družinová schůzka plní funkci všestranného výcviku, tedy proces **učení**, **cvičení** různých dovedností atd. Oddílová schůzka plní spíše funkci **kontrolní**. Přesto bychom neměli vynechat zahájení v podobě pokřiků a to jak družinových tak oddílového a zakončení v témže duchu.

Oddílová schůzka je příležitostí ke konfrontaci a komunikaci mezi družinami. Umožňuje spolupráci a sociální interakci.

Program tábora

Program tábora zmíníme v této práci jen pro úplnost. O táborových programech by se jistě dala napsat práce velmi obsáhlá a zajímavá. Ale pro účely této bakalářské práce toto téma jen „nakousneme“. Tábor je také nedílnou součástí skript Skautské metodiky a můžeme se o něm dočíst:

*Tábor, který trvá v současné době alespoň 14 dní (lépe však 3 týdny), nám skýtá mnohem větší prostor pro výchovné působení než schůzky či víkendové výpravy. Abychom tohoto prostoru náležitě efektivně využili, je třeba při sestavování táborového programu **vycházet z hlubší analýzy stavu oddílu** (znalosti, dovednosti, zlozvyky, nedostatky jednotlivců i celku.).*

Měli bychom navázat na celoroční činnost, formou nejrůznějších soutěží a her se vrátit k jednotlivým probraným, tématům, promýšlet takové prvky programu, kdy budou jednotlivci i družiny konfrontováni s určitými svými nedostatky a vytvářet takové situace, aby se mohli pokoušet je překonat.

Pro skautský oddíl je tábor vyvrcholením celoročního setkávání. Na tábor se děti z metodického hlediska připravují během celého roku. Například se učíme vázat uzle, které poté na táboře prakticky využijeme při stavbě tábořiště. Podstatou tábora by měla být samostatnost oddílu a „přežití“ delšího času společně.

Z výchovného hlediska upřednostňujeme tábory s menším počtem účastníků, nejlépe oddílové. Oddíl, který aktivně pracuje po celý rok a průběžně se připravuje na tábor a jeho členové se mezi sebou dobře znají, může lépe plnit svoji výchovnou úlohu než tábory celostřediskové.

Samozřejmě záleží na velikosti střediska. Pokud středisko tvoří malé oddíly a není jich mnoho, může plnit výchovnou úlohu stejně dobře plnit i střediskový tábor. Tábor je také skvělou příležitostí poznat a pozorovat děti v neobvyklých situacích a ověřit si jejich schopnosti a dovednosti.

5 Hodnocení akce

Hodnocení je podstatnou součástí každého programu či akce. Zakončíme-li program bez závěrečného hodnocení, naprosto ztrácíme význam celého dění. Hodnotit můžeme mnoha způsoby. Nejprve si přiblížíme, co o hodnocení akce uvádí Skautská metodika:²⁵

Pokud na závěr jakékoliv akce nezařadíme její hodnocení, vzdáváme se velmi účinného výchovného prostředku. Takové hodnocení je nejen cenným zdrojem informací o náladě členstva a jeho spokojenosti s programem, ale především o vztazích mezi dětmi.

25 TDC Praha, Metodika, 2001, str. 18-19

Členové oddílu se tak učí otevřenosti, schopnosti formulovat svůj názor a říci jej nahlas, i když jsou třeba ostatní jiného mínění.

Hodnocení můžeme provádět v kruhu, kdy každý vyjádří své dojmy z právě proběhnuté akce. Zmíní, co se mu líbilo a nelíbilo na programu, chování ostatních i sebe atd.

Zpočátku nám může působit potíže neochota o takových věcech hovořit. Snažme se oddíl této schopnosti reflexe učit pozvolna, bude to chvíli trvat. Pomáhejme jim otázkami, přiznáním, co se nám samotným nepodařilo atd.

Máme-li více času, můžeme usednout do kroužku a podávat si svíčku. Hovoří jen ten, kdo ji právě drží. Nebo můžeme program ohodnotit známkou - písemně či ukázáním na prstech (nechť předem všichni raději zavřou oči, aby nedošlo ke stádovému jevu). Náročnou, ale poměrně úspěšnou metodou může být. Měření kamarádkých vztahů. Každý si podepíše papír a pošle kolem stolu.

Ostatní napíší známku z chování. (1 - 5), vůdce či rádce vybere, oznámí, jaké kdo dostal známky a ptá se, proč kdo dal jakou známku. Za jiných okolností můžeme totéž provést tajně a diskrétně.

Otevřenosti u hodnocení programu a chování musíme děti naučit postupně. Jsme si vědomi, že musíme postupovat taktně a vyvažovat případné výstřelky, abychom nikoho nezranili či neodradili.

První hodnocení probíhá v rovině celooddílové debaty. Druhou rovinu tvoří oddílová rada. Zde bychom měli rozebrat jednotlivé fáze proběhnuté akce, srovnat záměr s výsledkem, vyvodit závěr či poučení.

III. PRAKTICKÁ ČÁST

6 O programu Cestou barev duhy

Program pro světlušky a vlčata, je zaměřen na rozvoj spolupráce, komunikačních dovedností ve skupině, skautských vědomostí a dovedností a zároveň je pojatý jako příprava na závody Světlušek a Vlčat. Byl realizován 24. 4. 2010 v rámci akce skautského střediska Doksy, konkrétně oslavy dne sv. Jiří, patrona všech skautů. Program je rozdělen do 6 tematických okruhů.

Téma, jež se týká skupinové spolupráce a komunikace ve skupině, při získávání skautských vědomostí a dovedností, plyne ze zájmu o prostředky a metody skautské výchovy a jejich vliv na komunikaci a vztahy ve skautské skupině.

6.1 Cíle

Cílem bakalářské práce je sestavení programu zaměřeného na rozvoj spolupráce a komunikačních schopností skautské skupiny, konkrétně světlušek a vlčat, jeho realizace a následné zhodnocení.

6.1.1 Cíle projektu

Hlavním cílem programu je ověření možnosti využití prostředků skautské výchovné metody, pro rozvoj komunikačních schopností a spolupráce ve skupině.

Dalším cílem je ověření, zda program tohoto typu je v pro účastníky zajímavý a přínosný vzhledem k jeho cílům, a lze využívat jednotlivé prvky při běžné skautské praxi. A to jak z hlediska výchovného, tak i vzdělávacího.

6.2 Příprava programu

Součástí přípravy programu bylo zvolení vhodného tématu pro děti věkové kategorie od 8mi do 12ti let (světlušky a vlčata) a dohodnutí spolupráce se Skautských střediskem Doksy. Jelikož ve Skautském středisku již delší dobu působím jako jedna z vedoucích světlušek, nebyl problém seznámit s programem a s možnostmi jeho realizace, vedoucího střediska a vedoucí oddílu vlčat.

Program byl realizován v areálu Termit v Doksech. Při výběru trasy, po které účastníci během programu postupovali, bylo nutné brát v potaz podmínky pro jednotlivé aktivity. Po společné dohodě s ostatními vedoucími jsme vybrali právě prostor kolem rekreačního střediska Termit. Jsou zde zpevněné cesty, prostorná louka a lesy. Navíc účastníci tento prostor velice dobře znají, což bylo velkou výhodou při orientaci.

6.2.1 Cílová skupina

Cílovou skupinou byly členové skautských oddílů světlušek a vlčat ze Skautského střediska Doksy. Účast na programu byla zcela dobrovolná. Sešlo se celkem 14 dětí, z toho pouze tři chlapci a jedenáct dívek ve věku 8 – 12 let. Všechny děti se znají již delší dobu ze společných táborů, víkendových či jiných akcí Skautského střediska. Někteří z nich jsou i spolužáky ve škole.

Tento program byl zařazen jako celodenní akce. Zázemí klubovny nám umožnilo přípravu pomůcek, občerstvení pro děti i vedoucí, možnost odpočinku či her během vyhodnocování výsledků apod.

6.3 Struktura programu

Tato kapitola obsahuje základní informace o programu, seznamuje nás s jednotlivými okruhy programu a uvádím zde popis konkrétních aktivit. Jsem si vědoma, že ne všechny aktivity zařazené v programu jsou prvotně zaměřeny na rozvoj komunikačních dovedností. Přesto mají v programu svůj specifický význam.

Název programu	<i>Cesta barev duhy</i>
Cíle	rozvoj spolupráce, komunikace, vědomostí a dovedností, příprava na světluškovské a vlčácké závody
Věková skupina	8-12 let
Cílová skupina	světlušky a vlčata
Počet účastníků	10 – 18 osob
Prostředí	klubovna, areál rekreačního střediska Termit
Termín realizace	24. 4. 2010

6.4 Popis programu

Program je rozdělen do 6 tematických okruhů, každý okruh znázorňuje jednu barvu duhy (červená - „zdravověda“; oranžová - „naše město“; žlutá - „skautské znalosti“; zelená - „příroda a ekologie“; modrá - „sport“; fialová - „náš stát“) Program bude probíhat na určené trase. Hráči budou rozděleny do družstev po 4 - 6 členech.

Družstva budou sbírat body za jednotlivé úkoly a zároveň za každý absolvovaný okruh získají hráči „řád“ té dané barvy (fixou nakreslený pruh do průvodky), bez ohledu na získané body.

6.4.1 Popis jednotlivých aktivit

Uvítání dětí a seznámení se s programem: (cca 3 min.)

Všichni účastníci se sejdou v 9:00 ve skautské klubovně. Program zahájíme seznámením s průběhem dne, pravidly a motivací.

Rozdělení do družstev: (cca 2 min)

Nejprve vedoucí rozdělí děti na dívky a chlapce. Pomocí kartiček s obrázky rozdělíme děti na stejně početná družstva (kartičky musí být přizpůsobeny počtu dětí). Každý si vylosuje jednu kartičku s obrázkem, který nikomu neukáže. Poté se pomocí pantomimy najdou děti se stejným obrázkem a utvoří družstvo.

Cíl: Rozdělení do družstev, rozvoj neverbální komunikace pomocí pantomimy.

Zarámování – motivace: (cca 8 min)

Abychom děti motivovaly, předneseme jim krátký příběh o tom, jak se ztratila duha. (viz příloha č. 1). Z družstev se stanou „zachránci“ barev duhy a vydají se na dobrodružnou cestu, na které budou muset plnit různé úkoly, aby vrátila duhu na oblohu.

Cíl: Motivace dětí, rozvoj fantazie a představivosti

Rozdělení na trase: (cca 10 min)

Vedoucí odvede družstva na trasu, každé družstvo začíná na jiném stanovišti. Body se jim zapisují do průvodky.

Aktivity na trase: (cca 3,5 hodiny)

Červená - zdravověda

Úvodní hra: Monstra – Vedoucí hráčům řekne: „teď se z vás všech stane jedno monstrum, které má pět rukou, čtyři nohy a dvě kolena.“ Hráči mají za úkol dotýkat se pouze zadaným počtem částí těla země a přitom být navzájem v kontaktu. Musí v této poloze vydržet, než je vedoucí vyfotí.

Cíl: Rozvoj komunikačních schopností - děti se musely během krátké doby dohodnout, jak monstrum znázorní. Také při této aktivitě komunikovaly neverbálně, jelikož se musely navzájem dotýkat a musely si být oporou, aby udržely rovnováhu než je vedoucí vyfotí. Aktivita také rozvíjela fyzickou zdatnost a logické myšlení.

Úkol č. 1 Znamá čísla

Pomůcky: připravené situace, mobil

Vedoucí si připraví tři situace, tak aby jedna směřovala k pomoci od policie, druhá od hasičů a třetí od záchranné služby (např. V jednom panelovém domě si zapálila starší paní svíčku a usnula...) Děti mají za úkol domyslet příběh s negativním důsledkem a říct, jak-by postupovali, kdyby nastala daná situace, důležité je aby věděli, jaké číslo by použili pro tuto situaci. A předvedou jak, má vypadat správný telefonát při přivolání pomoci.

Cíl: Rozvoj komunikačních dovedností, rozvoj fantazie – děti s vedoucím debatují o tom, jak by mohl dopadnout nastíněný příběh, navzájem se musí domluvit, jak budou postupovat a jednat v krizové situaci. V roli účastníka krizové situace komunikují přes mobilní telefon s tísňovou linkou. Aktivita dále u dětí ověřuje znalost tísňových čísel a rozvíjí dovednosti v rámci řešení krizových situací (řešení problémů).

Úkol č. 2 Vybav Krabičku poslední záchrany (dále KPZ)

Pomůcky: Krabička, papírky, tužky, potřebné vybavení KPZ

Vedoucí si připraví věci, které by měla obsahovat KPZ a mezi ně zamíchá i věci které do KPZ nepatří, děti budou mít za úkol do připravené krabičky vložit jen ty věci které, tam patří, vložit papírek s důležitými čísly a nesmí zapomenout krabičku nakonec zagumičkovat.

Cíl: Rozvoj spolupráce a komunikace – děti společně sestavují jednu KPZ, a proto se musí shodnout na tom, jaké věci do ní patří.

Úkol č. 3 Ošetři mně

Pomůcky: vybavená lékárnička, kartičky s napsanou situací a poraněním, alumatku, tužka

Děti si vylosují kartičku, vedoucí přečte situaci, při které došlo ke zranění a úrazu. Děti předvedou a popíší na svém spoluhráči, jak by mělo vypadat správné ošetření.

Cíl: Rozvoj znalostí a dovedností ze zdravotní péče. Rozvoj komunikačních dovedností – děti se musí dohodnout, kdo ze skupiny se stane figurantem. Ostatní musí při ošetření spolupracovat, shodnout se na postupu a na materiálu, který použijí, také by měly vhodnou formou komunikovat se zraněným.

Oranžová – Naše město

Úvodní aktivita: Brainstorming – na připravený balicí papír hráči píší všechna slova, která je nepadnou, když se jim řekne naše město.

Cíl: Asociace a rozvoj spontánního myšlení. Rozvoj komunikace v této aktivitě není zcela prvotní, přesto dochází k nepřímé komunikaci mezi všemi skupinami (psanou formou). Všechny skupiny píší na jeden balicí papír, a proto děti konfrontují svá slova s již napsanými slovy ostatních.

Úkol č. 1 Slepá mapa

Pomůcky: Slepé mapy Doks, barevné fixy, tužky

Vedoucí dá družstvu slepou mapu a jeho úkolem bude pojmenovat důležité body. Poté zakreslí do slepé mapy cesty do školy od svého bydliště všech svých členů (každý člen jinou barvou.)

Cíl: Orientace v mapě města Doksy. Rozvoj spolupráce a komunikace ve skupině – děti pracují na jedné společné mapce Doks, musí se na důležitých bodech shodnout, navzájem si popsat své cesty do školy a posléze je zakreslit. Během aktivity si povídají ve své cestě do školy a hledají společné rysy svých cest.

Úkol č. 2 Náležitosti našeho města

Pomůcky: Nakreslené znaky tří měst, jeden z nich Dokský, vytisknuté Dokske znaky, tužky, papíry, pastelky

Hráčům se ukážou tři znaky a oni musí určit, který patří Doksům, potom se jim rozdají černobílé znaky, které musí správně vybarvit. Nakonec napíší pod znak směrovací číslo Doks, jméno starosty, kraj do kterého patříme, okres a nejbližší hrad

Cíl: Ověření znalostí týkajících se našeho města. Rozvoj představivosti a paměti. Rozvoj komunikačních dovedností – děti musí zvolit určitou strategii a domluvit se kdo si bude pamatovat jakou část znaku. Posléze společnými silami vybarví znak a vypíší ostatní náležitosti.

Úkol č. 3 Cesta z města

Pomůcky: Jízdní řád vlaků a autobusů, papíry, tužky

Družstvo má za úkol vyhledat zpáteční spoje do České Lípy a Mladé Boleslavi v dopoledních hodinách, jak vlakem, tak autobusem. Musí zapsat i přestupní časy a obce.

Cíl: Orientace v jízdních řádech, příprava na závody. Tato aktivita je zařazena do programu hlavně jako příprava na závody, přesto

částečně rozvíjí i spolupráci a komunikační dovednosti dětí – děti hledají v jízdním řádu a zapisují dané údaje. Určují, kdo bude vyhledávat jaký spoj, kdo bude zapisovat a poté si musejí vzájemně naslouchat, aby zapsaly správné časy.

Žlutá – Skautské znalosti

Úvodní hra: Pavučina – Mezi stromy se uváže tenké lano (prádelní šňůra), vytvoří se „pavučina“ s většími otvory alespoň osmi. Hráči mají za úkol prolézt pavučinou, aniž by se dotkly lana, a každý hráč musí prolézt jinou dírou. Hráči při průlezu spolupracují.

Cíl: Rozvoj spolupráce, komunikace a fyzické zdatnosti.

Úkol č. 1 Známé osobnosti skautingu

Pomůcky: obrázky osobností skautingu, rozstříhaná jejich jména, morseovkou napsané zásluhy osobností

Družstvo má za úkol sestavit z ústřížků jména osobností a přiřadit je k obrázkům. Potom zařadí k osobnostem i jejich zásluhy, které vyluští z morseovky.

Cíl: Ověření znalostí ze skautské historie, příprava na závody. Aktivita je zařazena do programu především jako příprava na závody. Morseova abeceda a její vyluštění však rozvíjí i netradiční komunikační schopnost. Rozvoj komunikačních schopností také podporuje i vedoucí, který s dětmi vede dialog o životě osobnostech skautingu.

Úkol č. 2 Kroj

Pomůcky: Skautský kroj, obrázky „odborek“ a dalších krojových náležitostí

Družstvo umístí na kroj znak, pojmenuje domovenku a „umístí“ ústně další náležitosti na kroj. Ví jaké kalhoty či sukně se ke kroji nosí a jak se liší způsob nošení šátku u chlapců a děvčat, a jaké barvy šátku jsou a pro koho.

Cíl: Ověření znalostí skautských krojových náležitostí, příprava na závody. I cílem této aktivity je především příprava na závody. K rozvoji komunikačních schopností však dochází, jelikož děti s vedoucím vedou dialog o kroji a zároveň se jako skupina radí při odpovědích na otázky, které vedoucí pokládá.

Úkol č. 3 Šifry

Pomůcky: 6 kartiček se zašifrovanými vzkazy (jakoukoli šifrou, vždy jinou), připínáčky, klíče k šifrám

Vedoucí rozmístí kartičky s šiframi v terénu. Družstvo kartičky hledá a luští. Za trestné body si budou moci „zakoupit“ klíče k šifrám.

Cíl: Rozvoj netradičních komunikačních schopností.

Zelená – Příroda a ekologie

Úvodní aktivita: Malujeme přírodninami – Na malý kousek čtvrtky musí hráči nanést co nejvíce barev, které získají pouze z přírodnin.

Cíl: Rozvoj vztahu k přírodninám a objevení přírodních barev. Tato aktivita plní spíše motivační úlohu k následujícím aktivitám. Přibližuje dětem okruh Příroda a ekologie.

Úkol č. 1 Poznávčka zvířat

Pomůcky: Obrázky zvířat (12), encyklopedie

Vedoucí rozloží 12 obrázků zvířat a družstvo obrázky pojmenuje, za pomoci encyklopedie určí u pěti označených zvířat jejich druhové jméno, druh potravy, a živočišný druh.

Cíl: Vyhledávání informací, znalost zvířat. Rozvoj komunikačních schopností – děti vyhledávají informace v encyklopediích a poté je zpracují a prezentují vedoucímu.

Úkol č. 2 Co do přírody nepatří

Pomůcky: 10 věcí, které nepatří do přírody, papíry, tužky

Vedoucí na určitém úseku v lese rozmístí 10 věcí (odpadků), družstvo si trasu projde a najde, co do lesa nepatří. Když najde všechny odpadky, seřadí je podle přibližné doby jejich rozkladu v přírodě.

Cíl: Rozvoj ekologického myšlení, paměti a komunikačních schopností – skupina si zapamatuje věci, které do lesa nepatří a poté je po společné diskusi seřadí podle doby jejich rozkladu a zdůvodní své rozhodnutí vedoucím.

Úkol č. 3 Poznávčka rostlin

Pomůcky: klíč k určování rostlin, obrázky rostlin, papíry tužky

Vedoucí přímo v přírodě označí rostliny, popř. umístí obrázky. Družstvo bude určovat o jaké rostliny se jedná za pomoci klíče k určování. Ke každé rostlině napíše rodový i druhový název, určí, jestli je rostlina jedovatá či ne, a zařadí do rostlinného druhu.

Cíl: Ověření znalostí rostlin, příprava na závody. Rozvoj spolupráce a komunikace – děti musí spolupracovat při určování rostlin. Jeden zapisuje informace, ostatní je vyhledávají v klíči a diktují mu údaje. Zapisovatel musí naslouchat diktujícím a diktující musí sledovat rychlost zapisujícího, popřípadě mu zopakovat co má zapsat. Rozvíjí se zde i neverbální komunikace.

Modrá – sport

Úvodní hra: Skákání panáka – Na zem se nakreslí panák a hráči jej musí vyskákat, tak že skáčou podle čísel (1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,10,9,8,7,6,5,4,3,2,1) po jedné noze v jeho hlavě doskočí oběma, otočí se skokem a skáčou čísla pozpátku po druhé noze

Cíl: Rozvoj pohybových dovedností. Skákání panáka je zařazeno do programu proto, aby se děti „vyřádily“ a pobavili se pohybovou aktivitou.

Úkol č. 1 Skok z místa s odhadem

Pomůcky: Metr, papír, tužky,

Každý z členů družstva skočí z místa do dálky a před tím, než se jeho výkon změří, zapíše se odhad jeho skoku, na kterém se musí shodnou všichni členové skupiny. Poté se skok změří.

Cíl: Rozvoj pohybových dovedností, odhad vzdálenosti. Rozvoj komunikačních dovedností – děti se společně dohadují na odhadu skoků všech hráčů a konfrontují své návrhy. I tato aktivita je v programu zařazena jako „relaxace“ od ověřování znalostí.

Úkol č. 2 Sportovní kvíz

Pomůcky: Kvíz

Vedoucí rozdává družstvu kvíz, který bude obsahovat otázky z oblasti sportu.

Cíl: Ověření působení komunikačních médií jako je televize, rádio a psané média na informovanost dětí o dění ve sportovní oblasti.

Úkol č. 3 Běh do kopce

Pomůcky: Karty s čísly, připínáčky, papíry, tužky

Vedoucí vybere vhodný terén do kopce, kde umístí na stromy čísla, v družstvu vyberou prvního běžce, který poběží do kopce a při stoupání se dotkne libovolných pěti čísel, které zapíše na papír, Papír s čísly donese druhému na řadě a ten si je snaží co nejrychleji zapamatovat, předá papír třetímu a vyběhne do kopce, postupně se dotýká stejných čísel jako první běžec, za každé špatné či vynechané číslo se družstvu přičítá 5 sekund k celkovému času. Mezitím si čísla snaží zapamatovat třetí, když vyběhne tak čtvrtý

Cíl: Posílení paměti a fyzické zdatnosti. Rozvoj komunikačních schopností – první ze skupiny udává trasu pro ostatní a na základě jím zapsaných údajů se řídí zbytek skupiny.

Fialová – Náš stát

Úvodní aktivita: Myšlenková mapa – Na velkém balícím papíře bude napsáno ČESKÁ REPUBLIKA a od názvu budou tři odrážky, první družstvo bude mít za úkol napsat pod každou odrážku něco, co je spojeno s ČR (např. -Praha, Kde domov můj, domov). Od těchto dalších pojmů se udělají další dvě odrážky, ta potom postupně doplní další družstva.

Cíl: Propojení komunikace mezi skupinami na základě psaných údajů. Asociace.

Úkol č. 1 Česká republika

Pomůcky: Papíry, pastelky, rozstříhané mapy České republiky

Družstvo bude mít za úkol nakreslit a vybarvit českou vlajku, vypsát státní symboly, napsat jméno prezidenta, napsat na jakém kontinentu se nachází ČR a sestavit mapu České republiky.

Cíl: Ověření a rozvoj znalostí spojených s ČR. Rozvoj spolupráce a komunikace ve skupině – skupina společně pracuje na úkolech a konfrontuje své znalosti, které poté prezentuje na papíře a vedoucí na závěr vede s dětmi dialog o zajímavostech ČR.

Úkol č. 2

Pomůcky: lepidlo, papíry, tužky

Nalepí mapu z předchozího úkolu na papír, přibližně naznačí hranice našich sousedů a napíše názvy sousedících států. V mapě ČR vyznačí rozdělení na Čechy, Moravu a Slezsko a vepíše polohu a jméno hl. Města a přibližně zakreslí polohu našich Doks.

Cíl: Ověření a rozvoj znalostí spojených s ČR. Rozvoj spolupráce a komunikace ve skupině – skupina společně pracuje na úkolech a konfrontuje své znalosti, které poté prezentuje na papíře a vedoucí na závěr vede s dětmi dialog o našich sousedech a hlavních městech.

Úkol č. 3

Pomůcky: Jména Českých měst, řek a pohoří s vepsanou chybou, kartičky se zadáním, papíry

Vedoucí rozmístí kartičky se zkomolenými názvy v prostoru a každý člen družstva si vytáhne kartičku se zadáním, na které bude mít napsáno co má pro své družstvo najít, jestli pohoří, řeky, nebo města. Poté začnou na čas hledat kartičky s názvy a na papíře je opravit.

Cíl: Ověření znalosti českých řek, měst a pohoří. Rozvoj pohybové aktivity. Posílení skupinového citění a odpovědnosti za skupinu – každý svou vlastní aktivitou přispívá k celkovému úspěchu skupiny. Tato aktivita přímo nerozvíjí komunikační schopnosti, přesto posiluje skupinové citění a proto je do programu zařazena.

Závěrečná aktivita:

Pomůcky: vodové barvy, štětce, „baličák“, voda, ručník

V klubovně se každé družstvo bude podílet na „navrácení“ duhy. Člen každého družstva si nabarví ruku jednou barvou duhy a otiskne ji na papír, tak že nakonec vznikne na „baličáku“, velká duha, tvořená z otisků rukou všech účastníků programu.

Cíl: Závěrečná skupinová práce, která má odrážet myšlenku, že na základě spolupráce a dobré komunikace lze dosáhnout vytčeného cíle. V tomto případě k zachránění duhy.

Vyhlášení výsledků: (cca 10 min)

Součástí programu bylo získávání bodů za splněné úkoly, a proto jsme nemohli zapomenout na vyhlášení výsledků, rozdání diplomů a cen.

Reflexe: (cca 25 min)

Společně pověsíme duhu na velkou stěnu v klubovně, posadíme se do kroužku a budeme si povídat o programu. Vedoucí vede reflexi a pokládá otázky. Každý se k otázce může postupně vyjádřit, když někdo mluví, ostatní mu naslouchají. Vedoucí si zapisuje postřehy.

Vedoucí pokládá otázky např.:

- Bylo těžké společně zachránit duhu?
- Jestli ano, v čem?
- Jaký úkol byl pro Vás nejtěžší?
- Proč byl pro Vás tento úkol těžký?
- Jaký úkol byl nejjednodušší

- Myslíte, že je lepší zachraňovat duhu ve skupině, nebo byste ji raději zachraňovali sami?
- Jestli sami, tak proč?
- Jak se Vám líbí duha, kterou jste zachránili? (duha na balicím papíře)
- Když si tady tu duhu necháme, co vám bude připomínat při schůzkách?

Malý dotazník: (cca 10 min)

Samotná reflexe vypovídá o spoustě skutečností, a lze z ní vyčíst, jak byl program přínosný a úspěšný u dětí. Přesto někteří se své názory ostýchají říci, a tak na úplný závěr zařadíme malý dotazníček o jedenácti otázkách, který bude anonymní. Dotazník se vztahuje k práci ve skupině a spolupráci. Forma odpovědi je, ANO/NE, MOŽNÁ (viz příloha č. 2)

Závěr:

Na závěr si řekneme Oddílové pokřiky a rozloučíme se skautským podáním ruky.

7 Realizace programu

Tato kapitola se zabývá realizací programu. Porovnává rozdíly mezi přípravou a samotnou realizací. Zmiňuje vliv prostředí a rozpoložení účastníků i vedoucích na průběh realizace.

7.1 Průběh realizace

S dětmi jsme se měli sejít v 9:00 v klubovně, jelikož dochvilnost některých dětí není jejich nejlepší vlastností, posunul se začátek na 9:30. Toto zpoždění však nebylo nijak závažné, jelikož jsme na realizaci programu měli celý den.

Rozdělení dětí do skupin bylo prvním oříškem, jelikož se dostavilo čtrnáct dětí z toho pouze tři chlapci, bylo nutné je rozdělit na čtyři družstva a to tak, že dvě z nich byla čtyř členná a dvě trojčlenná. Naštěstí rozdělení za pomoci kartiček dopadlo více než uspokojivě. Síly družstev byly vyrovnané i přesto, že dvě z nich byla o jednoho člena „ochuzená“. Díky počátečnímu rozdělení na dívky a chlapce se nestalo, že by v jednom z družstev byl více než jeden chlapec. Pouze jedno družstvo bylo homogenní.

Motivace děti naladila na téma programu a tak se s chutí vydaly na trasu. Každé družstvo obdrželo průvodku a pojmenovalo se podle obrázků na kartičkách. Odvedla jsem děti na trasu, kde se jich ujaly vedoucí stanovišť. Poté jsem se pohybovala po trase a dokumentovala jsem všechny skupiny na různých stanovištích. Děti se na úkoly a aktivity vrhly s velkou vervou a především úvodní hry je velmi zaujaly. Bylo celkem obtížné pohybovat se na trase a snažit se zachytit co nejvíce postřehů o všech skupinách. Proto pro mne byla velmi důležitá reflexe s vedoucími po skončení programu.

Spolupráce ve skupinách byla ve všech případech bezproblémová, hodně to svědčilo o tom, že děti se znají a nepracovaly ve skupinách poprvé.

Během programu se ukázalo, že některé aktivity bylo nutné upravit vzhledem podmínkám v terénu. A některé aktivity byly nakonec časově náročnější. Důsledkem toho bylo, že se některé skupiny sešli na jednom stanovišti a museli čekat. Jelikož jsou tyto děti zvyklé na prostředí lesa, většinou si našly nějakou zábavu, např. jedna skupina stavěla domečky z mechu. Časové prostoje byli max. 10ti minutové.

7.2 Reflexe

V první části reflexe, jsme společně vytvořily duhu z otisků našich rukou. Každý si natřel dlaň i s prsty barvou a otiskl ji na balicí papír, kde postupně vznikala duha. Během této aktivity si děti ze všech skupin spontánně sdělovaly své zážitky. Nakonec jsme se všichni podepsali kolem duhy a pověsili jsme ji na největší stěnu v klubovně.

Při reflexi v kroužku jsem narazila na několik nedostatků v přípravě. Měla jsem již od začátku použít „mluvící kámen“. Nedokázala jsem zcela zabránit tomu, aby si děti navzájem dávaly dostatečný prostor pro vyjádření svých dojmů. Nakonec jsem použila tenisový míček, a pouze ten, kdo jej měl v ruce, směl mluvit a ostatní poslouchali. Tím jsem docílila větší pozornosti dětí vůči mluvícímu. Překvapilo mne, že děti neměly problém s vyjadřováním svých pocitů a dojmů z programu. Otevřeně a kriticky se vyjadřovali ke spolupráci ve skupině i k samotným aktivitám zařazených v programu.

Hodnocení akce v dotazníku proběhlo velmi pozitivně. Jen mne překvapila jediná otevřená otázka v dotazníku (Naučil/a jste se během programu něco nového? Jestli ano tak co?). Odpovědi na tuto byly kladné, přesto děti nedokázaly napsat, co přesně se naučily nového. Přitom během reflexe v kroužku zmiňovaly mnoho zajímavých postřehů. Z toho vyplývá, že dialog je pro děti jednodušší formou reflexe, než psaná forma.

8 Hodnocení realizace

V následující kapitole hodnotíme aktivity programu z hlediska dalšího využití v praxi. Poukážeme na problémové prvky a navrhneme možné úpravy a řešení.

8.1 Úskalí vzniklá při realizaci

Úskalí z hlediska programu

První úskalí vzniklo hned při rozdělování do družstev. Jelikož přišlo 14 dětí, hrozilo, že při vybraném způsobu rozdělování do skupin vzniknou méně a více silná družstva. Shodou náhod či dobrou rukou vyšlo složení družstev velmi dobře „silově“ vyrovnané. Z počátku však některé děti protestovaly a chtěli být v družstvu s někým jiným. Hrozilo tedy, že spolupráce a komunikace v družstvech nebude zcela ideální.

Díky dobré organizaci a spolupráci realizačního týmu, byly připraveny všechny potřebné pomůcky. Prostředí, které jsme vybrali pro realizaci, nám poskytovalo velmi dobré podmínky. Mnohé aktivity a jejich cíle, byly umocněny právě prostředím. Přesto některé aktivity se musely prostředí přizpůsobit, např. běh do kopce. Jelikož součástí tohoto okruhu (Sport -viz. popis aktivit) bylo skákání panáka, které vyžadovalo plochu, na kterou se dal panák nakreslit, byl běh do kopce přizpůsobený místu, kde se tento prostor nacházel. Původně měl být běh do kopce fyzicky náročnou aktivitou, ale kopec byl malý a tak byl obměněn tím, že děti musely u každého čísla udělat dva dřepy.

Samozřejmě jsme narazili i na problémy, např. s umístěním balících papírů, na které měly děti psát. Na zemi docházelo k protrhávání balícího papíru a tak se muselo najít vhodnější místo, kam papír umístit. U aktivity ve které děti skládaly mapu ČR, nám komplikovalo realizaci větrné počasí. Přesto, že byli kousky papírků zalité ve fólii, při sestavování létaly. Velmi obtížné je také odhadnout časovou

náročnost aktivit, každá skupina je jiná, a každé také trvá jinak dlouho splnění určitého úkolu. Jak jsem již zmínila v předcházející kapitole, stávalo se, že se nám setkaly dvě skupiny u jednoho stanoviště a vznikaly časové prodlevy. V našem případě to nebyl tak velký problém, protože se děti uměly při čekání zabavit. A to také díky tomu že se děti znají a fungují jako přátelé.

Na další větší úskalí jsme narazili při první části reflexe (vytváření duhy). Děti si vodovými barvami natíraly ruce, problém vznikl při mytí. Jelikož v klubovně je jen jedno umyvadlo, při větším počtu dětí bychom měli problém s mytím.

Úskalí z hlediska komunikace ve skupině

Během pozorování družstev na trase jsem zaznamenala několik zajímavých postřehů, týkajících se spolupráce a komunikace ve skupinách. Aktivita *Monstra* byla pro některé skupiny příliš kontaktní, setkala jsem se u dětí s ostychem a protesty, když se měly navzájem dotýkat v pro ně choulostivých polohách. Týkalo se to hlavně skupin heterogenních. Nestalo se však, že by některá skupina odmítla tuto aktivitu absolvovat.

Okruh zdravotní výchovy byl celkově náročný z hlediska komunikace, některé děti měly problém s vyjadřováním svých názorů a při ošetřování poranění došlo v jedné skupině i k ostřejší výměně názorů. Stávalo se že, ve skupině byl jedinec, který měl tendenci vše udělat sám a zpočátku nedával prostor ostatním. Vedoucí musel zasáhnout a přiměřeným způsobem vysvětlit dětem že pracují jako tým a musí se navzájem respektovat.

Další aktivitou, ve které jsem pozorovala zajímavé jednání skupin, bylo hledání v jízdnicích řádech. Skupiny hned na začátku neměly problém s rozdělením úkolů mezi své členy. Stávalo se ale, že ten kdo hledal a poté diktoval informace tomu, kdo zapisoval, neposkytnul dostatek času pro zapsání a docházelo tak ke konfliktům typu : „Tys mi to ale řekl tak rychle, a já to nestíhám...“ nebo „Tak mě máš pořádně

poslouchat, už ti to říkám po druhé...”

Často se také stávalo, že při řešení některých úkolů např. při krojových náležitostech, se děti při otázkách vedoucího překřikovaly a nebyly schopné se dohodnout na jedné odpovědi. V některých případech si navzájem dostatečně nenaslouchaly, a tak i když správnou odpověď někdo věděl, nebyla mu dána příležitost jí prosadit.

Překvapilo mne, že při vyhledávání informací v encyklopediích a klíčích k určování rostlin, nevznikaly podobné problémy v komunikaci jako u vyhledávání v jízdnicích řádech. Děti byly schopné najít informace a prezentovat je ostatním tak, že nevznikl žádný problém v přenosu informací.

Během plnění úkolů a aktivit, v několika skupinách došlo k ostřejší výměně názorů. Děti tedy musely řešit konflikty a s překvapením jsem zjistila, že vždy nějakým způsobem byly schopni si vše vysvětlit a při dalších aktivitách spolupracovat a komunikovat bez problémů.

Na trase se skupiny setkaly i s nepříjemnými komplikacemi. Členovi jedné ze skupin se ztratil batoh, a tak děti musely řešit krizovou situaci. Ukázalo se, že komunikace v této skupině funguje, jelikož se společně poradily a rozhodly se, že jeden počká na místě s věcmi a ostatní se vydaly zpátky po trase a batoh našly.

Další úskalí v komunikaci vzniklo při reflexi v kruhu, kdy se děti překřikovaly a nevěnovaly pozornost ostatním. Proto jsme zvolily metodu mluvícího kamene. Za pomoci vhodného předmětu, který si děti předávají se vnese do reflexe řád, mluví vždy jen ten, kdo má předmět u sebe.

8.2 Návrh řešení vzniklých úskalí programu

1. Rozdělení do družstev

- pomocí řízeného dělení – vedoucí vyvolává jména a určuje do jaké skupiny je kdo přidělen (toto řešení je vhodné pokud chceme silově vyrovnané skupiny)

2. Umístění balicího papíru

- obstarání si nějaké vhodné podložky, umístit balicí papír na pevný a hladký povrch, zvolit místo balicího papíru karton

3. Větrné počasí – létání papírků

- umístění stanoviště do závětrí, papírky rovnou lepit na čtvrtku

4. Časové prodlevy

- tzv. vyplňovačky, drobné aktivity na vyplnění časových mezer

5. Problém s mytím

- připravené plastové umyvadla a hadry.

6. Udržení pozornosti při reflexi

- použít „mluvící kámen“

9 Výsledky pozorování, reflexe a malého dotazníku

9.1 Výsledky pozorování a reflexe

Během reflexe jsme odhalily jednu velmi zajímavou podstatu práce ve skupině. Ve třech ze čtyř skupin se přirozeně vytvořila hierarchie, kdy každý ze členů měl určitou roli. Překvapilo mne, že ve třech skupinách, které byly heterogenní, se primárně nestal „vůdcem“ chlapec, ač se to dalo předpokládat vzhledem k tomu, že ve skupině byl pouze jeden. Děti často mluvily o konfliktech ve skupině, které musely řešit v průběhu programu, např. že se nemohly dohodnout na jednom společném řešení a proto to vyřešily tím, že hlasovaly.

Při pozorování dětí na trase jsem zaregistrovala, že se děti občas překřikují a někdy jim dělá problém naslouchat jeden druhému. Často se nedokázaly nad něčím pozastavit, probrat možná řešení a pak teprve vyhodnotit společnou odpověď. Zpočátku bylo vidět, že některé děti měly tendenci, i přesto že byly členem skupiny, jednat sami za sebe. Jelikož vedoucí věděli jaký je cíl programu (rozvoj komunikace ve skupině a spolupráce) snažili se děti navést a směřovat k vytčenému cíli. Součástí každého úkolu bylo i malé tematické povídání, do kterého se zapojovala celá skupina. Děti brzy pochopily, že mají fungovat jako tým.

9.2 Výsledky malého dotazníku

Smyslem tohoto dotazníku bylo zjistit, jak se dětem pracovalo ve skupině. Dotazník měl dětem poskytnout prostor pro vyjádření svého subjektivního názoru bez reakcí ostatních účastníků. Cílem nebylo odlišit odpovědi chlapců a dívek a proto jsou dotazníky zcela anonymní a to i bez uvedení pohlaví. Dotazník byl součástí programu a z části i evaluačním nástrojem. Z pozorování při vyplňování vyplynulo, že pro děti bylo jednodušší vyjadřovat své dojmy ústně nežli písemně.

Jistě to bylo i tím, že se děti dobře znají a neostýchají se před ostatními otevřeně a kriticky sdělovat své názory.

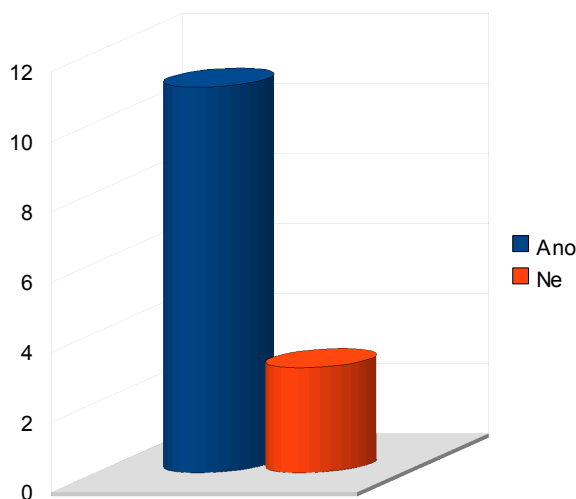
Nevhodné je používat v dotazníku, pro děti tohoto věku, otevřené otázky. V tomto byla použita pouze jedna, ale zdála se, být pro děti velkým „oříškem“. Přesto, že při reflexi v kroužku na tutéž otázku, jen jinak položenou, byly schopni odpovídat zcela bez obtíží.

Výsledky dotazníku jsou v následující části převedeny na grafy, pro lepší přehlednost. Každá otázka je samostatně zpracovaná. Na otázky písemnou formou odpovídali všichni účastníci samostatně. Celkem dotazník vyplnilo *14 dětí*. Dotazník obsahoval jedenáct otázek z toho deset uzavřeného typu (ANO – NE – NĚKDY – MOŽNÁ) a jednu otevřenou otázku.

Graf 1 – Otázka:

1. Už si někdy absolvoval/a podobný program?

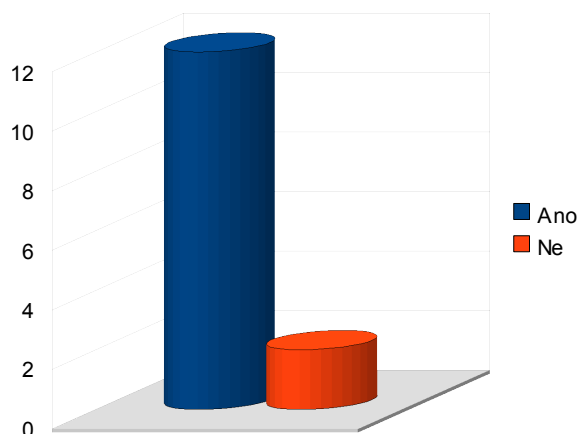
Komentář: Z grafu je jasně viditelné, že většina dětí (11) již program

podobného typu absolvovala. Je to dané tím, že se účastnily závodů vlčat a světlušek, který je postavený na stejném principu disciplín a úkolů.

Graf 2 – Otázka:

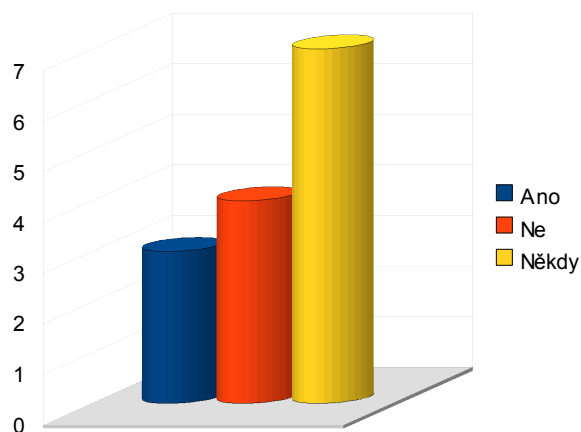
2. Byl/a si spokojený se svou skupinou?

Komentář: Tento graf vypovídá o tom, že děti byly s rozdělením do skupin spokojeny. Vycházely s ostatními členy až na jednu výjimku. Tento závěr bylo možné vyvodit již při reflexi v kruhu, dotazník to jen potvrdil.

Graf 3 – Otázka:

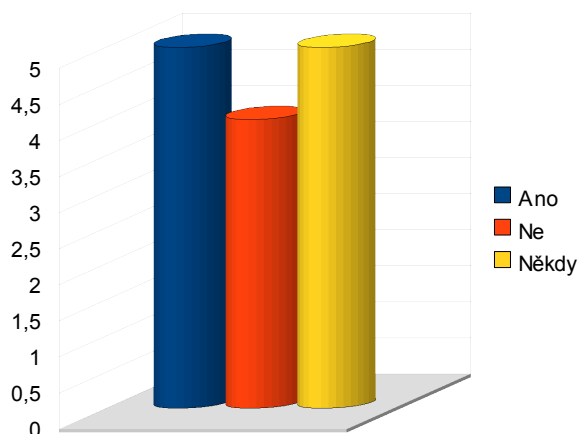
3. Měli jste během programu problém se na něčem společně domluvit?

Komentář: Graf, který nám ukazuje výsledky otázky č. 3, je zcela jasným důkazem toho, že ve skupině docházelo ke konfrontaci členů a jejich názorů. Skupina se na společném řešení domlouvala, což posilovalo komunikaci uvnitř skupiny. Konflikt a jeho řešení je nezbytnou součástí skupinové komunikace a spolupráce.

Graf 4 – Otázka:

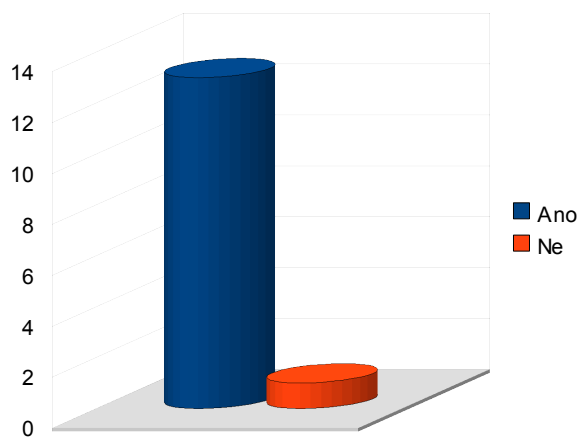
4. Byl ve vaší skupině někdo hlavním mluvčím?

Komentář: Z toho grafu vyplývá, že v každá skupina byla v tomto ohledu zcela individuální. Počet odpovědí ano odpovídá jedné skupině, ve které hlavní mluvčí byl jasně zvolen, v jiných skupinách nebyla tato pozice pevně určena. K tomu to závěru lze dojít i na základě reflexe v kruhu.

Graf 5 – Otázka:

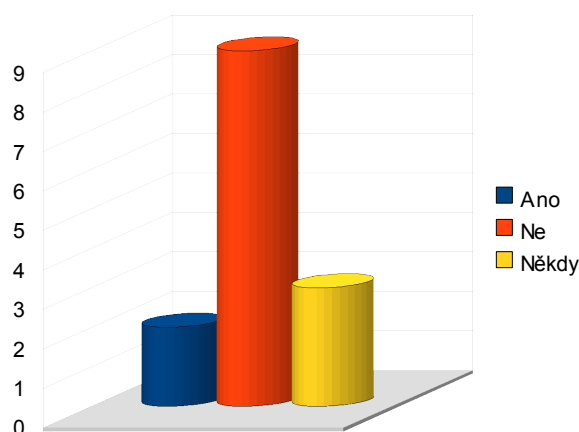
5. Pracovala vaše skupina jako tým?

Komentář: Graf znázorňuje, že 13 ze 14 dětí si myslí, že jejich skupina pracovala jako tým. Tento výsledek umocňuje i pozorování vedoucích, kteří se skupinami pracovali na trase.

Graf 6 – Otázka:

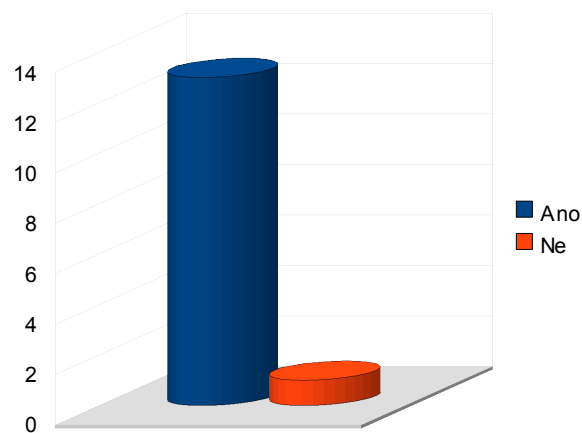
6. Měli jste někdy problém s prosazením svého názoru ve skupině?

Komentář: Převaha odpovědí ne, svědčí o to, že ve skupině respektovaly názory všech členů a docházelo k vyhodnocování všech alternativ řešení.

Graf 7 – Otázka:

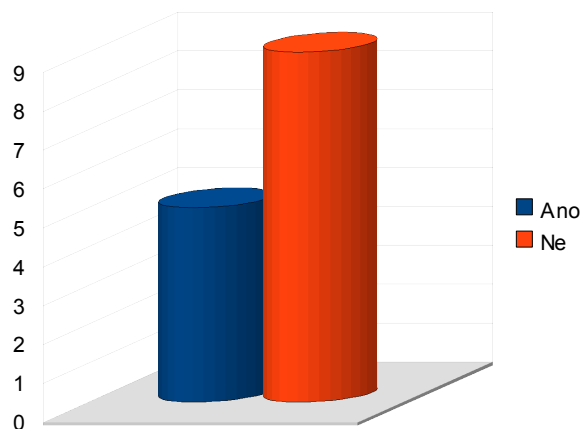
7. Spolupracovali jste na společném řešení úkolu?

Komentář: Tento graf potvrzuje výsledek předcházejícího grafu. Děti při práci spolupracovaly.

Graf 8 – Otázka:

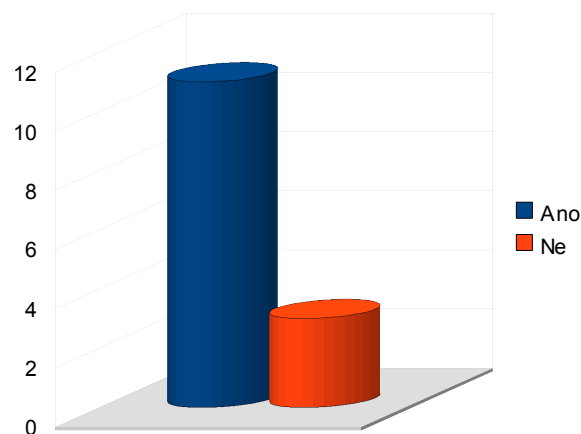
8. Byl ve vaší skupině někdo, kdo měl poslední slovo při rozhodování?

Komentář: Výsledky otázky č. 8, poukazují na to, že ve většině případech nebyl ve skupině nikdo, jehož poslední slovo by mělo váhu při rozhodování konfliktní situace. Možné je, že někdo takový byl, jen si to ostatní členové neuvědomovali.

Graf 9 – Otázka:

9. Naučil/a jste se během programu něco nového?

Komentář: Druhá část této otázky byla otevřená forma odpovědi. Následují odpovědi dětí, které se naučily něco nového:

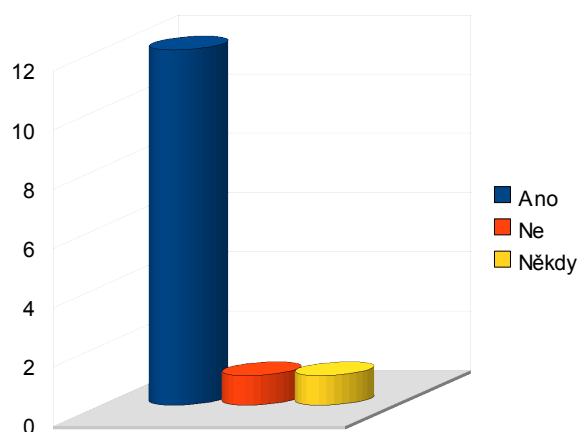
- „...něco o zdravovědě...“
- „...skoro vše, příroda, životní prostředí...“
- „...jaký materiál se za jak dlouho rozloží, květiny, příroda...“

- „...historii skautingu...“
- „...nové hry např. monster...“
- „...nový hry...“
- „...nové hry a něco o skautingu...“
- „...něco o první pomoci...“
- „...nové hry, skautskou historii, něco o ČR...“
- „...o Doksech a sportu, nové hry...“
- „...zdravověda, příroda, o České republice a Doksech...“

Odpovědi dětí byly stručné a ne příliš konkrétní. Stejně jako některým dospělým, dělá dětem problém vyjádřit se písemně. Při reflexi v kruhu konkretizovaly své odpovědi. Je potřeba je navádět pomocí upřesňujících otázek. Pro tento věk, bych již nezařazovala do dotazníku otázky otevřeného typu.

Graf 10 – Otázka:

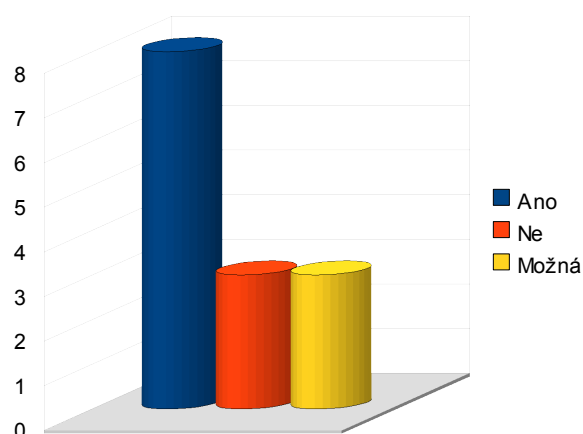
10. Bylo pro tebe těžké komunikovat s ostatními ve skupině?

Komentář: V tomto grafu se odrazilo, to že děti se znají a jejich vztahy jsou blízké. Většina neměla problém komunikovat se členy své skupiny.

Graf 11 – Otázka:

11. Pracoval/a bys ve stejném týmu i při dalším programu?

Komentář: Tato otázka měla shrnout, zda se skupiny osvědčily a jestli by spolu děti chtěli spolupracovat v téže složení i při jiných programech. Graf ukazuje, že většina byla se skupinou spokojena a při dalším programu by s ní pracovala.

10 Celkové hodnocení programu, jeho výhody a nevýhody

V této kapitole se pokusíme zhodnotit program, jeho výhody a nevýhody. Na hodnocení se podíleli vedoucí, kteří na akci spolupracovali.

10.1 Hodnocení vedoucích

+

- „Program byl celkově velmi dobře připravený.“
- „Zvolené velmi zajímavé zářamování, děti byly motivované.“
- „Zajímavá myšlenka úvodních aktivit, tematicky sladěných s následujícími úkoly.“
- „Pomůcky ke každé aktivitě byly promyšlené a připravené.“
- „Příjemná a dobrá celková organizace a spolupráce na programu.“
- „Přiměřené cíle programu vzhledem k věku dětí, naplňování hlavního cíle (rozvoj komunikačních schopností a spolupráce).“
- „Aktivity byly dobře zasazené do přírodních podmínek trasy.“
- „Zařazení nových aktivit do programu, známé a typické aktivity skautského programu upravené pro naplnění cílů (rozvoje komunikačních schopností)“
- „Společná závěrečná aktivita (tvorba duhy), vytvořila ucelený program.“
- Dobře vedená reflexe byla pro vedoucí i děti důležitou zpětnou vazbou.“

-
- „Náročnost na počet členů realizačního týmu.“
- „Program je závislý na příznivém počasí.“
- „Lépe rozvrhnout časový plán činností.“
- „U sportovního kvízu více promyslet otázky, přiměřené věku.“
- „Do závěrečné reflexe se měli zapojit všichni vedoucí (dva potřebovali odejít domů dříve).“

10.2 Zhodnocení výhod a nevýhod programu

Mezi výhody programu můžeme zařadit:

- Program lze přizpůsobit různým věkovým kategoriím
- Zařazení jednotlivých aktivit z programu na běžných schůzkách
- Využití pro přípravu na skautské závody
- Neformální vzdělávání v rámci úkolů
- Možnost využití programu v rámci táborové akce či víkendovky
- Možnost zapojení do organizování akce starší členy střediska

Mezi nevýhody programu patří:

- Závislost programu na příznivém počasí
- Vyšší nároky na počet členů organizačního týmu a přípravu pomůcek
- Časová náročnost – vzhledem k tomu, že je to celodenní program
- Zařadit více aktivit typických pro rozvoj i neverbálních komunikačních schopností

IV. ZÁVĚR

Vytvořením, realizací a zhodnocením skautského programu, směřovala bakalářská práce k naplnění hlavního cíle, a to rozvoje komunikačních dovedností dětí ve věku od 6ti do 10ti let. Tyto děti byly členy skautského oddílu a právě na základě skautské výchovné metody, byl celý program vytvořen. Realizace potvrdila, že stávající skautská metoda je velmi dobře použitelná pro tvorbu podobných programů. Aktivita zařazené do programu naplňovaly ideály skautské výchovy, přesto by se mnohé z nich daly využít při vytváření jakéhokoliv jiného programu, a to i pro neskautské skupiny a organizace. Program naplňoval i řadu dílčích cílů, jimiž byla například spolupráce ve skupině, orientace v terénu, rozvoj skautských znalostí a dovedností, rozvoj pohybových dovedností, znalostí přírody a ekologie. Realizace také prokázala, že program celkově podporuje spolupráci všech členů střediska a to také přispívá k propojení vztahů mezi dětmi a dospělými. Tento program je typickým skautským programem a já jsem se ho snažila přizpůsobit mnou vytyčenému cíli, a to rozvoji komunikačních schopností. Jsem si vědoma toho, že komunikace je součástí a prostředkem mnoha programů, aniž by se na její rozvoj přímo specializovaly. Také vím, že jsem mohla ve svém programu zvolit více aktivit, které se přímo zaměřují na rozvoj komunikačních schopností. Je to pro mne ponaučení pro mou příští práci.

Bakalářská práce se pro mne stala životní zkušeností, při níž jsem získala mnoho nových poznatků a zkušeností. Zpočátku jsem si myslela, že jsou mé poznatky a zkušenosti z praxe alespoň natolik dostačující, že pro mne nebude napsání této práce ničím obzvláště složitým. Při studování literatury vztahující se k tématu mé bakalářské práce jsem v první chvíli nabyla dojmu, že téma komunikace je velmi široké a snadno se v něm dá ztratit. Tento dojem se po napsání pár stránek teoretické části stal skutečností. Čím více jsem studovala odborné přístupy a metodiku, tím více jsem se utvrzovala v tom,

že program, který jsem se rozhodla vytvořit, má mnoho co dohánět ve své odbornosti a s ním i já. Přesto si myslím, že v rámci svých možností jsem vytvořila kvalitní a cíle splňující program. Jsem si vědoma toho, že vytvořený program je mým prvním počinem takovéto velikosti, a že nedosahuje precizní profesionality, které bych jednou při své práci chtěla dosáhnout.

Najde-li se člověk, který se bude chtít inspirovat při tvorbě skautského či jiného volnočasového programu obsahem této bakalářské práce, splní se tím její cíl.

Seznam použitých zdrojů

DEVITO, J. *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada, 2001. 420 s.

ISBN 80-7169-988-8

HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Nakladatelství Budka, 1994.

301 s. ISBN 80-901549-0-5

KASÍKOVÁ, H. *Učíme (se) spolupráci spoluprací*. Kladno: Aisis, 2009.

143 s. ISBN 978-80-904071-6-9

KOLEKTIV AUTORŮ. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha : VÚP v Praze, 2005. ISNB 80-87000-02-1.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Metodika*. Praha: TDC, 2001. ISBN 80-86109-68-2

PLAŇAVA, I. *Průvodce mezilidskou komunikací: přístupy-dovednosti-poruchy*. Praha: Grada, 2005. 146 s. ISBN 80-247-0858-2

VALENTA, J. *Osobnostní a sociální výchova*. Kladno: Aisis, 2006. 226 s.

ISBN 80-239-4908-X

VALENTA, J. *Učíme (se) komunikovat*. Kladno: Aisis, 2010. 215 s.

ISBN 978-80-904071-5-2

[Http://www.skaut.org.cz](http://www.skaut.org.cz) [online]. 2010 [cit. 2011-01-16]. Historie českého skautingu. Dostupné z WWW:

<<http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b>>

[Http://www.skaut.org.cz](http://www.skaut.org.cz) [online]. 2010 [cit. 2011-01-16]. Co je skauting?. Dostupné z WWW:

<<http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b>>

[Http://www.skaut.org.cz](http://www.skaut.org.cz) [online]. 2010 [cit. 2011-01-16]. Historie českého skautingu. Dostupné z WWW:

<<http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b>>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Motivační příběh

Příloha č. 2 – Malý dotazník

Příloha č. 3 – Diplom

Příloha č. 4 – Pamětní list

Příloha č. 5 – Fotodokumentace 1

Příloha č. 6 – Fotodokumentace 2

Příloha č. 7 – Fotodokumentace 3

Příloha č. 8 – Fotodokumentace 4

Příloha č. 1 – Motivační příběh

Jednou se stalo, že se všechny barvy duhy začaly hádat, protože si každá myslela, že ona je ta nejdůležitější, nejhezčí a nejpotřebnější ze všech.

Zelená řekla: „Je naprosto jasné, že nejdůležitější jsem já. Jsem znamením života a naděje. Byla jsem zvolena barvou trávy a listů, beze mě by zemřela všechna zvířata. Podívejte se kolem sebe, uvidíte, že já jsem ta nejvíce zastoupená barva ze všech.“

Modrá ji přerušila: „ty myslíš jen na zemi, ale podívejte se někdy na oblohu nebo moře. Voda je základem všeho, veškerého života, a o to, aby jí bylo dost, se starají blankytné mraky a azurové moře. Obloha dává prostor, klid a hezké počasí. Vy ostatní svou důležitost jen přeceňujete.“

Žlutá se zasmála: „Vy jste ale všechny tak děsně vážné. Já přináším do světa smích, radost a teplo. Slunce je žluté, měsíc také, stejně jako hvězdy. Pokaždé, když někdo pozoruje slunečnice, začíná se mu svět hned jevit radostnější. Beze mě by nebyla žádná radost.“

Oranžová přišla se svou chválou na řadu jako další: „Já jsem barvou zdraví a síly. Přicházím k uplatnění zřídka, ale přece jsem hodnotná, protože jsem důležitá pro lidské zdraví. Jsem nositelem většiny vitamínů. Pomyslete na mrkev, dýně, pomeranče, mango. Když při východu nebo západu slunce naplním oblohu, je moje krása tak nápadná, že nikdo nemá ani pomýlení na některou z vás ostatních.“

Červená už to nemohla vydržet. Vykřikla: „Já jsem panovník nad vámi všemi, jsem barvou krve, životní tekutiny. Jsem barvou nebezpečí a odvahy. Jsem připravená bojovat za správnou věc. Utrpení a láska; rudá růže, červený vlčí mák.“

Fialová promluvila výrazně klidněji než ostatní, ale stejně neskromně: „Pomyslete na mě. Jsem barvou tajemství. Skoro mě nevnímáte, ale beze mě jste všechny bezvýznamné. Symbolizuji myšlení a uvažování, šero a hlubokou vodu. Potřebujete mě jako rovnováhu a protipól, pro modlitbu a vnitřní pokoj.“

A takhle podobně se barvy hádaly dále. Každá byla přesvědčená o tom, že je nejlepší. Jejich hádka byla stále hlasitější.

Najednou se objevil zářivý bílý blesk, zaduněl a zaráchotil hrom. A přesto, že svítilo zkrze kapky deště slunce, duha se neobjevila a barvy zmizely.

Příloha č. 2 – Malý dotazník

Dotazník pro účastníky programu

Cesta barev duhy

1. Už si někdy absolvoval/a podobný program?
ANO NE
2. Byl/a si spokojený se svou skupinou?
ANO NE
3. Měli jste během programu problém se na něčem společně domluvit?
ANO NE NĚKDY
4. Byl ve vaší skupině někdo hlavním mluvčím?
ANO NE NĚKDY
5. Pracovala vaše skupina jako tým?
ANO NE
6. Měli jste někdy problém s prosazením svého názoru ve skupině?
ANO NE NĚKDY
7. Spolupracovali jste na společné řešení úkolu?
ANO NE NĚKDY
8. Byl ve vaší skupině někdo kdo měl poslední slovo při rozhodování?
ANO NE
9. Naučil/a jste se během programu něco nového?
ANO NE
Jestli ano tak co?
.....
.....
.....
10. Bylo pro tebe těžké komunikovat s ostatními ve skupině?
ANO NE NĚKDY
11. Pracoval/a bys ve stejném týmu i při dalším programu?
ANO NE MOŽNÁ

DIPLOM

za místo

Pro:

Georgiáda Cesta barev duhy 24.4. 2010

Skautské středisko Doksy

Příloha č. 4 – Pamětní list

PAMĚTNÍ LIST – GEORGIÁDA 24.4. 2010

CESTOU BAREV DUHY

PAMĚTNÍ LIST – GEORGIÁDA 24.4. 2010

CESTOU BAREV DUHY